

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
DOWN SENDROMU, OTİZM VE DİĞER GELİŞİM
BOZUKLUKLARININ YAYGINLIĞININ TESPİTİ İLE
İLGİLİ BİREYLERİN VE AİLELERİNİN
SORUNLARININ ÇÖZÜMÜ İÇİN ALINMASI GEREKEN
TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ MAKSADIYLA
KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10 / 242, 349, 392, 394, 397, 401)
TUTANAK DERGİSİ**

**10'uncu Toplantı
27 Haziran 2019 Perşembe**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve turnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Kemal Çelik'in, Komisyonun bugünkü gündemine ve gelecek haftalarda yapılması düşünülen çalışmalara ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Avukat Jülide Işıl Bağatur'un, BM Engelli Hakları Sözleşmesi ve özel gereksinimli bireylerle ilgili hukuki altyapı hakkında sunumu

2.- Prof. Dr. Evren Yaşar'ın, pediatrik rehabilitasyon tıbbı hakkında sunumu

3.- SOBE Vakfı Başkanı Mustafa Ak'ın, vakıflarının amacı ve yapısal

düzenlemelere olan ihtiyaç hakkında sunumu

4.- SOBE Vakfı Eğitim Direktörü Prof. Dr. Binyamin Birkan'ın, vakıf olarak otizmli bireyler için yaptıkları çalışmalar; bu alandaki eksiklikler, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

IV.- ARAŞTIRMA KOMİSYONLARI

A)GÖRÜŞMELER

1.- Avukat Jülide Işıl Bağatur, Prof. Dr. Evren Yaşar ve SOBE Vakfı temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşmeler

**DOWN SENDROMU, OTİZM VE DİĞER GELİŞİM BOZUKLUKLARININ
YAYGINLIĞININ TESPİTİ İLE İLGİLİ BİREYLERİN VE AİLELERİNİN SORUNLARININ
ÇÖZÜMÜ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ MAKSADIYLA
KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU (10 / 242,349, 392, 394, 397, 401)**

10'uncu Toplantı
27 Haziran 2019 Perşembe

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Down Sendromu, Otizm ve Diğer Gelişim Bozukluklarının Yaygınlığının Tespiti ile İlgili Bireylerin ve Ailelerinin Sorunlarının Çözümü İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 11.03'te açıldı.

Komisyon Başkanı Kemal Çelik, Komisyonun bugünkü gündemine ve gelecek haftalarda yapılması düşünülen çalışmalara ilişkin bir açıklamada bulundu.

Avukat Jülide Işıl Bağatur tarafından, BM Engelli Hakları Sözleşmesi ve özel gereksinimli bireylerle ilgili hukuki altyapı,

Prof. Dr. Evren Yaşar tarafından, pediatrik rehabilitasyon tıbbı,

SOBE Vakfı Başkanı Mustafa Ak tarafından, vakıflarının amacı ve yapısal düzenlemelere olan ihtiyaç,

SOBE Vakfı Eğitim Direktörü Prof. Dr. Binyamin Birkan tarafından, vakıf olarak otizmlili bireyler için yaptıkları çalışmalar, bu alandaki eksiklikler, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri,

Hakkında sunum yapıldı.

Avukat Jülide Işıl Bağatur, Prof. Dr. Evren Yaşar, SOBE Vakfı temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin bir görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 13.50'de toplantıya son verildi.

27 Haziran 2019 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.03

BAŞKAN : Kemal ÇELİK (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ : Radiye Sezer KATIRCIOĞLU (Kocaeli)

SÖZCÜ : Bahar AYVAZOĞLU (Trabzon)

KÂTİP : Hülya NERGİS (Kayseri)

BAŞKAN – Değerli arkadaşlarım, hepiniz hoş geldiniz.

Araştırma Komisyonumuzun 10’uncu toplantısını açıyorum, çoğunluğumuz vardır. Bizim İç Tüzük’ümüze göre, en az 4 milletvekiliyle dinleme yapabiliyoruz, 5 milletvekilimiz burada.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Kemal Çelik’in, Komisyonun bugünkü gündemine ve gelecek haftalarda yapılması düşünülen çalışmalarla ilişkin açıklaması

BAŞKAN - Bu toplantının ülkemize, milletimize, çocuklarımıza ve ailelerimize hayırlı uğurlu olmasını diliyorum. Şu ana kadar çok güzel toplantılar yaptık; hem bakanlık temsilcilerimizi dinledik hem uzmanlarımızı dinledik hem sivil toplum örgütlerimizi dinledik, hatta arzu eden her sivil toplum örgütümüzü dinledik ve hepsinden de faydalandık. İnşallah, bundan sonra bir iki aile de dinlemek istiyoruz, ilgili aileleri dinlemek istiyoruz. Önümüzdeki haftalarda YÖK, RTÜK, TRT, ÖSYM gibi kuruluşları da dinleyeceğiz. Hatta -arkadaşlarımla görüşmedim, görüşeceğim- bir üniversitemizin rektörünü de dinlemeyi düşünüyoruz. Yani beklentilere cevap verecek bir sonuca ulaşmamız gerekiyor. Bugün de bu çerçevede şöyle bir yol izleyeceğiz: Bugün Avukatımız Jülide Işıl Bağatur Hanımefendi burada. Bizim Komisyondaki arkadaşlarımız önerdiler. Özellikle tabii ki özel gereksinimli bireylerle ilgili hukuki altyapı konusunu bize aktaracak. Bu, tabii, bizim açımızdan son derece iyi oldu çünkü ciddi bir ihtiyaç vardı. Milletvekili arkadaşımız Necdet Bey bize önerdi, “Böyle bir şey var.” dedi, ben hiç düşünmemiştim; bir hukukçu, bir avukat, bu konuda uzmanlaşmış bir avukat olayını hiç düşünmemiştim, çok da mutlu oldum. Jülide Hanım, gerçekten sizi de tebrik ediyorum. İnşallah, bize doyurucu bilgiler verirsiniz. Şu ana kadar tüm sunum yapan arkadaşlarımız gerçekten çok güzel bilgiler verdiler. Sizin de inşallah, hem ailelerin hem çocuklarımızın geleceği için bu Komisyona ciddi katkıda bulunacağınıza inanıyorum ve sözü size veriyorum. Daha sonra da Profesör Doktor Evren Yaşar Bey de çok güzel bir sunum yapacak inşallah, fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanı. Pediatrik rehabilitasyon tıbbi konusu da çok önemli bir uzmanlık dalı. Daha sonra da sivil toplum örgütlerimizi dinlemeye devam edeceğiz. Bugün Konya’dan arkadaşlarımız geldiler; Selçuklu Otizmlili Bireyler Eğitim Vakfı, ismini çok duyduk. Çok iyi bir sunum yaparlarsa, gerekirse oraya da gideceğiz yani Komisyonumuzun çok ilgisini çekerlerse. Tabii, bu arada bazı milletvekillerimiz belki bilmeyebilir ama benim kafamda şimdilik -gerçi belki Sefer Bey’in haberi olmayabilir- bir Batman’a gidelim istiyorum, orada bir farkındalık yaratalım, bir Kırşehir’e gidelim istiyorum, belki de bir Konya’ya gidebiliriz ama tabii bunların hepsi vakit sorunu. Böyle bir projemiz de var. Önemli olan, bu Araştırma Komisyonunun amacının tam anlamıyla gerçekleşmesi, dileğimiz budur.

Şimdi sözü Jülide Hanım’a takdim ediyorum.

Buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- Avukat Jülide Işıl Bağatur'un, BM Engelli Hakları Sözleşmesi ve özel gereksinimli bireylerle ilgili hukuki altyapı hakkında sunumu

AV. JÜLİDE İŞİL BAĞATUR – Sayın Başkanım, sayın milletvekillerim, uzman arkadaşlarım, Komisyonun değerli üyeleri, sevgili katılımcılar; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Davet ettiğiniz için çok teşekkür ediyorum.

Ben, konuşmama başlamadan önce, bir parça kendimle ilgili bilgi vermek istiyorum. Aslında benim özel eğitim alanına girmemin temel nedeni kendimin de 3 özel gereksinimli evlada sahip olmam. Tabii, büyük oğlum 32 yaşında, dikkat eksikliği ve çok ciddi bir özgül öğrenme güçlüğü vardı. O zaman Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği de yoktu, onun okul seviyelerindeyken yeni yürürlüğe girmişti. Ortanca oğlum 29 yaşında, çok çok ağır mental retarde, öz bakımını yardımıyla yapabilecek düzeyde. En küçük oğlum 17 yaşında, onda da üstün zekâ ve yeteneklilik hâlleri var; olağanüstü bir piyano yeteneği çıktı şimdi, Amerika'ya gidiyor. Dolayısıyla yelpazenin üç tarafında 3 evlat olunca meslek olarak biz mecburen özel eğitimle uğraşmak zorunda kaldık ailece.

Tabii, başta aile olarak başladık, daha sonra sivil toplum kuruluşlarında... O zaman Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığındaki komisyonlarda görev aldım. Özel Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi'nde "hukuki strateji" kısmını ben yazdım. Yaklaşık altı ay boyunca Millî Eğitim Bakanlığına Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne gittim. Yine, daha sonra, Doçent Doktor Selda Çağlar'la birlikte, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi kapsamında Türkiye'nin bütün eğitim mevzuatının gap analizini yaptık yani bir boşluk analizi yaptık. Dolayısıyla sadece özel eğitim mevzuatı değil, genel eğitim mevzuatı konusunda da ciddi bir çalışma ortaya çıktı.

Bu arada "Sorularla Özel Eğitim Hukuku" diye bir kitabım çıktı, aynı zamanda yüksek lisansımı bu alanda yaptım, hâlihazırda doktora tezim de yine bu alanda. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin haklarının istismar edilmesinden kaynaklanan tazminat yükümlülüğü; okulların, devletin, RAM'ların ve sonuçta, orada da aslında, bugün yapacağım sunumdaki özel eğitim kanunu çıkarılmasını doktora tezimde önereceğim, bitmek üzere. Aynı zamanda, başlangıçta, Marmara Üniversitesinde hâlihazırda, Maltepe ve Biruni Üniversitesinde özel eğitim ve yasalar dersini de vermekteyim. Özel eğitim alanında bütün aile olarak aktif olarak çalışan gönüllüleriz yani aynı zamanda, Down Sendromu Derneğinde, Türkiye Down Derneğinde engellilerle ilgili birçok sivil toplum kuruluşunda gönüllülük esasıyla çalışmaktayız.

Benim burada özellikle sizlere anlatmak istediğim sunum, aslında eğitim hakkının çok önemli olduğunu, gerek ulusal mevzuatta gerekse de uluslararası mevzuatta güvence altına alındığını artık hepimiz biliyoruz, mevzuat maddeleri çok açık. Eğitim, bir insan hakkı, temel bir insan hakkı olarak da evrensel ölçekte kabul görmekte. Bu alanda aslında dünyanın yolculuğu da farklı öğrenen bireyler için çok da eski değil yani Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sözleşmesi'ne baktığımızda, tarih 1948, özellikle özel eğitim alanına baktığımızda, son yirmi otuz yılda daha çok değişikliklerin yapıldığını, daha çok gündeme geldiğini görmekteyiz.

Aslında, tabii, bizler için birçok uluslararası sözleşme var ama burada benim altını çizerek vurgulamak istediğim sözleşme Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi ve bu sözleşmede Türkiye'nin taraf olarak özel eğitim konusunda nasıl bir eğitim sistemine imza attığı. Şimdi, bu çerçevede baktığımızda, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi eğitimsel ve toplumsal kapsayıcılık ilkesi esas alınarak hazırlanmış bir sözleşme. Buna göre, engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalı, yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve ortaöğretime diğer

bireylerle eşit olarak erişebilmeli -bu madde çok önemli- ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalı ve yine genel eğitim sisteminden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için kendilerine ihtiyaç duydukları destek verilmeli ve de bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler tam katılım hedefine uygun olarak akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır.

Şimdi, Türkiye'nin özel eğitim konusundaki eğitim sistemine baktığımızda, en az sınırlandırılmış ortam ve kaynaştırma ilkesinin esas alındığını görmekteyiz. Aslında, görmekteydik demek daha doğru, 7 Temmuz 2018 tarihli Yönetmelik'e kadar. Çünkü o yönetmelikte yani 7 Temmuz 2018 tarihinden önceki yönetmelikte, en az sınırlandırılmış ortam ve kaynaştırma ilkesi çok daha kapsamlı ve detaylı bir şekilde yer almaktaydı. Bunun yerine yeni yönetmelikte, kaynaştırmanın olduğu her yerde bir slash, "bütünleştirme" ibaresinin hayatımıza girdiğini görüyoruz. Acaba buradaki bütünleştirme, Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi kapsamında imza attığı kapsayıcı eğitim mi, yoksa başka bir şey mi? Öncelikle bunun için kaynaştırma eğitimi ve kapsayıcı eğitimin ne olduğunu açıkça tanımlamak gerekiyor. "Kapsayıcı eğitim" dedikimiz...

BAŞKAN – Kapsayıcı mı, bütünleştirici mi? Aynı, aynı...

AV. JÜLİDE İŞİL BAĞATUR – "Bütünleştirici eğitim" ya da "kapsayıcı eğitim" İngilizce terimsel karşılığı "inclusive eğitim"dir. Burada çocuk okula uydurulmaz; okul, her türlü, müfredat, erişilebilirlik, personel, her açıdan bütün çocukların gereksinime uygun hâle getirilir. Kapsayıcı eğitimde prensip olarak okul dışında herhangi bir rehberlik araştırma merkezi gibi başka bir kurum tarafından çocukların özel gereksinimi belirlenmez çünkü bütün çocuklara açıktır; Down sendromlusu da oradadır, otizmlisi de oradadır, sosyal ve ekonomik yönden zayıf durumda olan çocuklar ya da işte göç altında olan mülteci çocuklar, hepsi oradadır ve bütün eğitim programları, okul, bütün kapasitesiyle bu çocukların eğitimine uygun hâle getirilir. Peki, o zaman, yeni yönetmelikte sözü geçen, buradaki "kapsayıcı" "bütünleştirici eğitim" dedikimiz, "inclusive eğitim" dedikimiz kapsayıcı eğitim değilse nedir? Buradaki kastedilen, aslında kaynaştırmanın kendi içerisindeki bütünleştirme uygulamaları. Sayın Komisyon benim tabirimi affetsin, mazur görsün, ben açıkçası bunun bir kelime oyunu olduğunu düşünüyorum. Çünkü bizim, aslında Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nde imza attığımız kapsayıcı eğitim burada yönetmelikte kastedilen kaynaştırma eğitimi değil.

Daha önceki çalışmalardan da -ben Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne de devam ederken- işin açıkçası, Türkiye'de kaynaştırma eğitimiyle ilgili birçok zorluğu biliyoruz -yani kaynaştırma eğitimiyle ilgili belki hani birçok komisyon toplantısında gündeme gelmiştir- eğitmen kadrosu, atama yapılamayan öğretmenlerden tutun, damgalanma problemleri, okul içi destek eğitim, okul dışı destek eğitim dedikimiz rehabilitasyon merkezleri; aslında kaynaştırma eğitimine ilişkin birçok problemin yer aldığını görmekteyiz. O zaman, yapılması gereken, aslında bir tarafta tabii imza ettiğimiz yani taahhüt altına girdiğimiz hukuken kapsayıcı eğitim prensibi var, öte yandan da giderek uzaklaştığımız bir kaynaştırma eğitimi var maalesef. Peki, ne yapılmalı? Çünkü aslında somut olanaklar, kaynaklarımız da son derece sınırlı. Hani, birdenbire -belki bir İtalya örneğindeki gibi- böyle bir kapsayıcı eğitime geçilemiyorsa belki de yapılması gereken, aslında ilk önce Millî Eğitim Bakanlığının bu konudaki stratejisini, hedefini özel eğitim konusunda tam olarak belirleyip, eğer hedef kapsayıcı eğitimse yani gerçek anlamda Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nde tanımlanan "inclusive eğitim" dedikimiz kapsayıcı eğitimse, bugün uygulanan "integration" dedikimiz kaynaştırma eğitiminin en azından yeni yönetmelikte hiç ödün vermeksizin yani en az sınırlandırılmış ortam esas alınarak ve mümkün olduğu kadar engelleri ve bariyerleri ortadan kaldırarak bu yönetmeliğin hazırlanması gerekirdi. Bu nedenle, ben bir parça sayılara da bakmak istiyorum. Millî Eğitim Bakanlığı istatistiklerinden ben bu sayıları aldım, sunumda var: Şu anda resmî ve özel toplam öğrenci sayımız

16 milyon civarında, bunun aşağı yukarı 353 bini özel gereksinimli öğrenci. Yine, kendi içerisinde bu 353 binin kırılımlarına baktığımızda, en az eğitimin okul öncesinde verildiğini, ilkökul ve ortaokul seviyesinde aşağı yukarı aynı seviyede olduğunu, yine lisede yani ortaöğretim seviyesinde yine çok az, sınırlı sayıda öğrencinin örgün eğitim içerisinde liseye devam edebildiğini -neden- mesleki ve teknik eğitime yönlendirildiğini görmekteyiz. Zaten 7 Temmuz tarihli yönetmelikte de bu açıkça ortaya kondu yani liselerde, aslında ortaöğretim seviyesinde mesleki, teknik eğitim veren özel eğitim okulları dışında bütün okullarda özel eğitim sınıfları ortadan kaldırıldı. Bunun anlamı şuydu: “Biz, yapabileni, muktedir olanı liseye devam ettiririz ve üniversiteye devam eder -ki bunlar genellikle hafif düzeyde, mental retardeler ya da dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu, disleksi gibi problemi olan, çok hafif düzeyde problemi olan öğrencilerdi- daha sonrasını, kalanını da mesleki ve teknik eğitime alırız.” şeklindeydi.

Şimdi, aslında, verilere baktığımızda, yüzde 15 engelli bireylerden oluşuyor. Ulusal Engelli Veri Tabanı’na baktığımızda 1 milyon 559 bin 222 görünüyor ama bunun yüzde 27’si 0-21 yaş düzeyinde. Bu sayılarla ilgili bir yorumlama yaptığımızda, hâlihazırda aslında özel eğitim kapsamına giren çok sayıda öğrencinin bu hakkından mahrum kaldığını görmekteyiz. Çünkü bir kere, her şeyden önce “özel eğitim=engelli eğitimi” değil, “özel eğitim>engelli eğitimi”. Engelli eğitim özel eğitim içerisinde çok çok küçük bir bölüm. Özel eğitim o kadar geniş bir yelpaze ki, bir ucunda üstün zekâ ve yeteneklilik hâlleri başta olmak üzere, diğer ucunda çok ağır mental retardeleri de kapsayan... Yasada örnekleme yöntemiyle verilen yani yasada sayılanlarla sınırlı olmayan... Çünkü bazen yönetmeliklerde sınırlıdır, sadece o kapsama girenler özel eğitime giren öğrencilerdir, yönetmelikte bu şekilde düzenlenmemiştir, örnekleme yoluyla verilmiştir, düzenlenmesi de mümkün değildir çünkü özel gereksinimin ne zaman ne şekilde var olacağını bilemeyiz, bazen göç sebebiyle geçici olarak ortaya çıkabilir, eğitimin kendi yapısı gereği son derece dinamiklidir.

Dolayısıyla buradan sözü, aslında benim tez konumu da oluşturan özel eğitim kanunu yapılması gerekliliğine getirmek istiyorum. Neden? Çünkü aynı zamanda hem mesleğim dolayısıyla hem öğrencilerim, üniversitede özel eğitim ve yasalar dersini alan öğrencilerim hem çalıştığım sivil toplum kuruluşları dolayısıyla sorunlardan, tabii, anne olarak da çok yakinen haberdarım. Aynı zamanda -Sayın Nüvit Bey de burada, Türkiye Otizm Meclisinden de böyle bir öneri gelmişti- otizm spektrum bozukluğu olan bireylere yönelik Ulusal Eylem Planı’nın... Biliyorsunuz, bu plan 2016 yılında Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmişti. İşte, 6 eksen altında çeşitli bakanlıklar ve de çeşitli kurum ve kuruluşların görev aldığı bir çalışmaydı. Tabii ki yerine getirilen, yapılan iş ve işlemler vardı ama yapılamayan şeyler çoğunlukta idi. Neden yapılamadı? Acaba bu bir kanuna dönüşseydi yapılabilir miydi? İlk kez açıkçası o gözle bakma fırsatına sahip oldum ben de. Benim önerim, Otizm Eylem Planı’nda aslında -ekseninde Millî Eğitim Bakanlığının yer aldığı çünkü o zaman inceleme fırsatı bulabildim- 6 eksene baktığımızda, aşağı yukarı tamamında Millî Eğitim Bakanlığı görevli, sorumlu bakanlık olarak yer almaktaydı. Aynı zamanda, Otizm Ulusal Eylem Planı’nın farklı alanlarda faaliyet gösteren birçok kamu ve özel kuruluşları kapsayan çoklu disiplinli bir yapısı bulunmakta ve aynı zamanda da bu çoklu disiplinden gelen kişi ve kurumların aynı anda, ortak bir şekilde çalışmasını gerektiren bir şekilde hazırlanmasını gerektiren bir plandı. Fakat ben bu planı da incelediğimde, aslında bu planın da Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’ndeki kapsayıcı eğitimle uymadığını gördüm. Aslında, Sayın Komisyon üyeleri, Sayın Başkanım; tabirimi hoş görün, yama yoluyla, hani “Bir şey bozulur, bir hava kaçırır, onu oradan düzeltelim, bunu buradan düzeltelim.” şeklinde -bir hukukçu olarak- bir plan olarak algıladım bunu. Çünkü bizim için aslında çok önemli olan bir kılavuz var, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi, ki bu alanda, aslında sözleşmenin çerçevesiyle ilgili, uluslararası hukukçularımız tarafından, gerek benim Sayın Danışmanım İdil Işıl Gül gerekse diğer hocalarımızın hazırladığı sayısız çok güzel çalışmalar var. Dolayısıyla ben, bizim kılavuzumuzun öncelikle Birleşmiş

Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi olduğunu düşünüyorum. Peki “Eğer Anayasa’mızın 90’ıncı maddesine göre uluslararası sözleşmeler usulüne uygun bir şekilde onaylanıp yürürlüğe konduğunda kanun hükmündeysen buna ne gerek var?” diyebilirsiniz çünkü “Zaten Türk mahkemeleri bağımsız bir norm niteliğinde, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’ne atıf yapabilir. Ne gerek var?” denilebilir. Şundan dolayı gerek var: Bir altına iniyoruz. Ülkemizde 1997 yılında çıkarılan 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname var. 1,5 sayfadan oluşan, çağın artık gerisinde kalmış, özel eğitimle ilgili hiçbir ihtiyacı karşılamayan, çağdaş normlara, çağdaş terimlere yer vermeyen -ki gap, boşluk analizimizde biz buna da yer vermiştik- revize edilmesi gereken bir kanun hükmünde kararname var. Anayasa’mızın ilgili maddelerinde hâlâ -yine boşluk analizinde biz yer vermiştik- sözleşmenin terimsel olarak tam karşılığını kapsamayan, fırsat ve imkân eşitliği açısından da değişmesi gereken birtakım şeyler var.

BAŞKAN – Yani Anayasa’da?

AV. JÜLİDE İŞİL BAĞATUR – Anayasa da dâhil olmak üzere efendim. Biz bunun önerisinde bulunduk.

BAŞKAN – Onun önerisi önemli.

AV. JÜLİDE İŞİL BAĞATUR – Evet, her şeyi bir yana alın, şimdi, tıpkı Otizm Ulusal Eylem Planı gibi hazırlanmış, bizim çoklu disiplinli bir yasamız da var; Engelliler Hakkında Kanun. Bakın, birçok bakanlık orada görevli kılınmıştır, temel terim ve kavramlar belirtilmiştir. İşte, eğitsel değerlendirme nedir, çalışma hakkı, eğitim hakkı, temel ilkeler vesaire, belediyeler dâhil olmak üzere, tıpkı Otizm Eylem Planı mantığında hazırlanmış bir kanundur. Şimdi, uluslararası sözleşmemiz var böyle bakarsanız, 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’miz var, üzerine Engelliler Hakkında Kanun’umuz var, bir de Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’miz var. Peki “Ne gerek var özel eğitim kanununa diyebilirsiniz?” Bence artık çok gerek var. Bizim burada konuşmamız gereken şey öncelikle bir özel eğitim kanununun çıkarılması. Bu kanun belirli bir engel grubuna ait, ona özgü çıkarılmayacak, içinde üstün yeteneklileri de kapsayacak. Biz, burada, her şeyden önce, Milli Eğitim Bakanlığının vizyonunu görmek istiyoruz. Biz neyi yapmak istiyoruz? En az sınırlandırılmış ortam ve kaynaştırma eğitimi; tamam, o zaman ona uygun düzenlemeleri yapalım, hiç ödün vermeksizin buna ilişkin eğitsel değerlendirme ve tanımlamayı okulun içerisinde biz düzenleyelim. Çünkü bakın, aslında burada konuşulan birçok problem yasal zeminin sağlam olmamasından kaynaklanıyor. Neden? Çünkü okul dışında ayrı bir destek eğitim sistemi var. Devlet bu eğitimi okullarda veremediği için rehabilitasyon merkezlerinde parasını cebinden ödeyerek ayrı bir destek eğitim hizmeti şeklinde bu hizmeti veriyor ama aynı eğitimi verirken kaynaştırmada bireyselleştirilmiş eğitim programları esas, bunun için bireyselleştirilmiş eğitim programları, geliştirme birimleri oluşturuluyor. Rehabilitasyon merkezinde ayrı yapılıyor yani bir öğrenci için... Bakın, sistem, eğitim sistemi bütünlük olarak tasarlanmadığı için bir öğrenci için iki tane yol haritası yapılıyor: Bir tanesi, rehabilitasyon merkezleri için; diğeri, okullar için. Hâlbuki bütünlük olarak tasarlanırsa rehabilitasyon merkezlerindeki çocuğu takip eden uzmanların okullardaki bireyselleştirilmiş eğitim programları geliştirme birimine katılması yeterli. Okullarda rehberlik servisi gibi ayrı, bağımsız özel eğitim servisleri olmalı, zaman esasına bağlı olarak çalışmayan ve bunların başına mutlaka özel eğitim bölümlerinden hocalarımız, öğrencilerimiz atanmalı. Çünkü kaynaştırmayı getiriyoruz, özel eğitimle ilgili olarak uygulamaya yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programı yapabilecek, planı yapabilecek düzeyde değiller öğretmenler, ya sınıf öğretmenleri, alana ilişkin kadrolar buna müsait değil Milli Eğitim Bakanlığının. Dolayısıyla ilk önce, aslında bana göre artık bunun çoktan zamanı geldi geçiyor, özellikle... Çok da hasta olarak geldim buraya, zatürre geçiriyorum, geçen toplantıya o yüzden gelemedim.

BAŞKAN – Geçmiş olsun.

AV. JÜLİDE İŞİL BAĞATUR – Bunu özellikle söylemek istiyorum, bizler için en önemli şey, şu anda bir özel eğitim kanunu çıkarılması. Çünkü bunun için, bu kanunun çıkarılması için, bu kanun da çünkü çoklu disiplinli olarak çıkarılacak yani sadece... Şimdi, biliyorsunuz, bundan önce bir taslak yönetmelik hazırlanmıştı “Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği” diye, daha önce sadece “Özel Eğitim Hizmetleri”ydi, buralarda bir sürü kafa karışıklığı oldu. Hayır, bizim sadece özel eğitim kanunumuz çıkarılmalı, vizyonumuz, misyonumuz, nereden geliyoruz, nereye gitmek istiyoruz, özel eğitimde varmak istediğimiz yolculuk nedir, biz bunu koymazsak eğer... Bakın, buna yönelik olarak o kadar özel eğitim bu işin içerisinde ki, hayati önem taşıyor ki birçok düzenleme çıkıyor. Ben size çok kısa bir şekilde örnek vermek istiyorum. Evet, şimdi, özel eğitim kanunuyla Millî Eğitim Bakanlığının yapılanması, denetim, talim ve terbiye gibi çok önemli işlevleri özel eğitim göz önüne alınarak yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor. Sadece Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği değil, tabii, bu kanuna dayanarak da yönetmelik çıkacak, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği, Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurumları Yönetmeliği, Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği, Özel Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri Hakkındaki Yönetmelik; bakın, o kadar çok bu kanunu pusulaya, merkeze koyup kanunu odaklayarak buna uygun hazırlanacak yönetmelik var ki. Dolayısıyla ben bir an önce Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nde çizilen çerçeveye sözleşmenin amaç ve ruhuna uygun bir özel eğitim kanununun artık zorunlu hâle geldiğine yürekten inanıyorum.

Yeni Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’yle Türkiye’de kaynaştırma eğitiminden sözleşmesel taahhüt altında bulunduğu kapsayıcı eğitime doğru bir gidişten çok, kaynaştırma eğitiminden ayırıştırma eğitime doğru bir gidişat olduğu maalesef gözlenmekte. Bu konuya ilişkin bir rapor hazırlamıştım, gerekirse sayın Komisyona da bunu sunabilirim. Delilleriyle yönetmelikten hangi maddelerde geriye doğru gidiş var, onları açık açık yazmıştım. Dolayısıyla ayrımcılık yasağı, fırsat eşitliği, kapsayıcı eğitim ve ömür boyu eğitim ilkelerini Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nde düzenlenen şekliyle hayata geçirmeyi amaçlayan, kendisine dayanak teşkil edecek, gerek genel eğitim gerekse özel eğitime yönelik tüm mevzuata temel bir norm niteliğinde dayanak teşkil edecek olan bir özel eğitim kanunu daha sonraki yapılacak düzenlemeler için de son derece önem arz etmektedir. 7 Temmuz 2018 tarihli Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde yapılan değişiklikler gibi geriye gidişleri denetlemek ve önlemek bir yana, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nde düzenlenen şekliyle sözleşme genel çerçeve ve eğitim hakkı çerçevesi içinde Türkiye’de yapılan tüm yasal ve idari düzenlemelere dayanak teşkil eden, Türk mahkemeleri için doğrudan atuf yapılabilecek bir norm olacak ve aynı zamanda da Millî Eğitim Bakanlığının özel eğitim konusundaki vizyonunu da daha açık hâle getiren bir kanun olacaktır.

Bu kanunun hazırlanması yıllardır... Yirmi beş yıldır çocuklarımdan dolayı, aşağı yukarı, bu alanın içerisinde aktif olarak çalışma yapmaktayım. Evet, ülkemizde eğitim hizmetleri genellikle yönetmeliklerle düzenlenmektedir. Fakat artık özel eğitim o kadar önemlidir ki bütün genel müdürlükleri ilgilendirmektedir; Temel Eğitim Genel Müdürlüğünü ilgilendirmektedir, Ortaöğretimi ilgilendirmektedir, Talim Terbiyeyi ilgilendirmektedir. Dolayısıyla tıpkı madalyonun diğer yüzü gibi bu kadar kapsayıcı bir özelliği olan ve bireysel farklılıklara fırsat eşitliği kapsamında kendine uygun potansiyelini yerine getirmesini sağlayacak eğitimin verilmesine yönelik özel eğitim artık bir kanun olarak yürürlüğe konulmalıdır. Burada şu söylenebilir eleştiri olarak: Henüz biz kapsayıcı eğitime geçme konusunda, evet, altyapımız hazır değil ama en azından -Millî Eğitim Bakanlığının en son 2015-2019 Strateji Planı’nı inceledim ben, maalesef bu konuda da bir düzenleme yok- 2019-2022 Strateji

Planı'nda artık biz özel eğitimle ilgili kapsayıcı eğitime geçilmesi konusundaki sözleşme taahhüdüne uygun davranışı görmek istiyoruz. Bu nedenle, bir an önce, öncelikle, eğer kapsayıcı eğitime geçmek zor ise o zaman ödün vermeksizin gerçek anlamıyla uygulanacak bir kaynaştırma eğitimi belirli bir süre için basamak kabul edilerek ve yönetmelikteki buna ilişkin ayrıştırıcı hükümler düzeltilerek yani mümkün olduğu kadar kapsayıcı eğitime yönelik, o vizyona yönelik ancak ülkenin gerekleri, ekonomik koşullar, bütçe dikkate alınarak bir çalışmayla bunun yapılabileceği inancındayım. En azından bunlar Milli Eğitim Bakanlığının stratejik plan düzeyinde artık yer almalıdır. Henüz ülkemizde kapsayıcı eğitim, bütünleştirici eğitim değil efendim bu yani şu anda uygulanan şey sadece sınırlı, eskiden yasa düzeyi olarak daha geniş bir kaynaştırma anlamında daha farklıydı ama şimdi sadece yanına “bütünleştirme” kelimesi ilave edildi ama buradaki kastedilen gerçekten kaynaştırmanın kendi içerisindeki bütünleştirme uygulamaları.

Bir binanın temeli hukuktur. Eğer biz o temeli sağlam yapmazsak o binanın her şeyi bozulur; camı da kırılır, kapısı da açılır çünkü temeli hukuktur. Bizim öncelikle, bakın, çok açık, 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname bizim ihtiyacımızı karşılamıyor. Otizm Eylem Planı, 2016 yılındaki; ben açıkçası o planın uygulanma ihtimalini görmüyorum. Bu kadar farklı torba yasalarla kurum ve kuruluşun bir arada çalışması... Zaten Engelliler Hakkında Kanun var, açın bakın, çok multidisipliner bir kanundur. Hâlbuki bizim artık özel eğitim konusundaki amaçlarımıza yönelik bir kanunla vizyonumuzu, stratejimizi, planlarımızı net olarak ortaya koyarsak ve ona uygun davranırsak ben açıkçası daha hızlı, daha çabuk, birçok sorunu çözebilecek şekilde yol alabileceğimizi düşünüyorum. Buradaki bana göre alanda gördüğüm temel problemlerden bir tanesi sorunun doğru tespit edilemeyişi. Biz denizin hep üstündeki dalgalara bakıyoruz. Evet, öğretmen açığı var, işte atanamayan öğretmenler var, rehabilitasyon merkezlerinde problem var, ders saati sayısı eksik... Bakın, altında ciddi bir hukuksal dayanak boşluğu var. Biz neredeyiz, nereye gidiyoruz ülke olarak, özel eğitimde amaçladığımız nedir, öncelikle bunu net olarak ortaya koymamız gerekiyor.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum, sorularınız varsa alabilirim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum, çok güzel oldu. Bugün farklı bir şey yapalım, ilk defa, hemen soru ve cevaplara burada bir geçelim, fazla uzun sürmeden, daha sonra öbür konuya geçelim.

Önce, ben bir iki şey sorayım diyorum. İki tane kanunumuz gözüküyor bizde şu anda mevcut olan. Birisi, 2005 yılında çıkarılmış Engelliler Hakkında Kanun, bir de kanun hükmünde kararname var, o sizin bahsettiğiniz, 1997'deki, Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname var.

Benim birinci sorum: Şimdi, bu Engelliler Hakkında Kanun içerisine sizin dediğiniz özel eğitim kanununu, bu bir kapsayıcı kanun olarak, oraya yeni hükümler koyma gibi bir şey yapılarak çözülebilir mi?

AV. JÜLİDE IŞIL BAĞATUR – Ben çözülemeyeceğini düşünüyorum.

BAŞKAN – Ayrıyeten bir kanun olması gerekli.

AV. JÜLİDE IŞIL BAĞATUR – Evet.

BAŞKAN - İki: Bu özel eğitim kanunu dünyada var mı, örnekleri var mı?

AV. JÜLİDE IŞIL BAĞATUR – Var, evet var.

BAŞKAN – Bu örneklerden faydalanalım.

Bir de bu “7 Temmuz Yönetmeliği'nden sonra -yani 2018, geçen seneki yani bir yıl olmamış- bu yönetmelikten sonra kaynaştırıcı eğitimden ayrıştırıcı eğitime geçti.” dediniz.

AV. JÜLİDE IŞIL BAĞATUR – Ben öyle düşünüyorum, evet.

BAŞKAN – Düşünmeyelim, bunu bize maddeler hâlinde, şimdi değil daha sonra yazılı olarak verebilirsiniz.

AV. JÜLİDE IŞIL BAĞATUR – Hazır efendim burada.

BAŞKAN – Hazırsa onu verelim.

Benim sorularım bunlar. Arkadaşlarımız sonra soracak, sırayla cevap verirsiniz, not olabilirsiniz iyi olur.

Şöyle bir şey yapalım: Ben sözümü bitireyim. Millî Eğitim Bakanlığı temsilcisi arkadaşımız burada. Şimdi, sizin konu çok önemli. Yani nedir? Hukuki altyapı, hukuki temel hepsinden çok önemlidir. Onun için bizim bunu hukuki temelimizde araştırma komisyonu olarak önerilerimizde, tavsiyelerimizde net bir şekilde ortaya koymamız gerekiyor “şöyle yapılması” diye. Zaten Meclise düşen görevler kısmına da alacağız bunu. Yani yasal olarak nasıl bir düzenleme yapmamız lazım, bu konunun bizim açımızdan gayet açık ve net şekilde anlaşılması lazım. Ama bu çerçevede, tabii, Millî Eğitim Bakanlığından hem bu yönetmelikleri düzenleyen arkadaşlarımızı hem Otizm Eylem Planı’yla ilgili... Otizm Eylem Planı’nı uygulayan Sağlık Bakanlığı mı, Aile Bakanlığı mı?

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ YURDAGÜL GÜNEŞ - Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.

BAŞKAN - Aile Bakanlığı, orası da olacak, Sağlık Bakanlığı olacak, Millî Eğitim Bakanlığı olacak ve biz sadece bu konuyla ilgili de bir toplantı yapacağız. Yani hukuki temelle ilgili bir toplantı yapacağız, siz burada olacaksınız, ilgili Millî Eğitim Bakanlığı burada olacak, Sağlık Bakanlığı burada olacak, Aile Bakanlığı burada olacak. Başka ne olabilir? Gençlik ve Spor Bakanlığı burada olacak, Maliye Bakanlığı da YÖK de burada olacak. Yani biz tamamen konumuz bu olan bir toplantı veya iki toplantı net, bir çalışma yapacağız. Şimdi bunu gündemimize aldık, buna göre hazırlanalım. İlgili arkadaşlarımız hem Sağlık Bakanlığındaki arkadaşlarımız hem Millî Eğitim hem Aile Bakanlığı temsilcilerimiz bu konuda bir çalışma içerisinde olsunlar. Benim sorularım bu kadar. Arkadaşlarımız soracak. Sorularınız var mı arkadaşlar? Yok. Siz cevap verebilirsiniz.

AV. JÜLİDE IŞIL BAĞATUR - Efendim, ilk soru, engellilerle ilgili kanuna özel eğitim kanunuyla ilgili maddeler eklenebilir mi? Hayır, eklenemeyeceğini düşünüyorum ben. Gerekçe olarak da şunları söylemek istiyorum: Şimdi, Engelliler Hakkında Kanun aslında bu anlamda bütün engellileri kapsayan, multidisipliner, belediyeleri de içine alacak şekilde, genel terimleri, kavramları, kurum ve kuruluşların yükümlülüklerini içeren, genel düzenlemeleri içeren bir kanun. Hâlbuki özel eğitim kanunu... Bakın, Engelliler Hakkında Kanun’da eğitime ilişkin, zannediyorum 14’üncü maddeydi, 16’ncı madde var, bir de eğitsel değerlendirme ve tanılamaya ilişkin madde var, başka da bir madde yok, sağlıkla ilgili var, belediyelerle ilgili hükümleri var; şimdi, bunlar yeterli değil. Benim buradaki kastım aslında... Bakın, rehabilitasyon merkezleri bir taraftan problemli bacağında, yayınlarla ilgili birçok sıkıntı var, işte özel eğitim kanunu... Yönetmeliğe bakıyorsunuz, mesela bu yönetmelikte üstün zekâ ve yeteneklilere ilişkin çok daha geniş hükümlerin yer aldığını görüyorsunuz. Yine tabirimi hoş görün, hangi engel grubu bir tarafından çekeştirirse aslında yönetmelik galiba onun elinde kalıyor diye düşünüyorum, hâlbuki benim buradaki kastım bütün... Çünkü sadece engelliler için değil özel eğitim kanunu, 18 yaşın altında eğitim hukukunda, eğitim mevzuatında engelli birey yok, özel eğitime ihtiyacı olan birey var. 18 yaşından sonra “engelli” kelimesi devreye giriyor. Bir kere, her şeyden önce burada ayırıyoruz. Dolayısıyla özel eğitim kanununda bütün bunları düzenleyecek, zihinsel yani eğitim açısından çünkü yine aslında uluslararası mevzuata baktığımızda ÇÖZGER de yürürlüğe girdi... Şimdi, hâlâ bizde

eğitsel değerlendirme ve tanılamada maalesef tıbbi yönü ağırlıkta kalıyor, oysa okullarda tedavi yapılmıyor, okullarda eğitim yapılıyor. Bakın, bir çocuğun hangi ilacı değil hangi çocuğa hangi şekilde eğitim verileceği...

BAŞKAN – Bizce eğitim boyutu yani bence şahsi olarak eğitim boyutu daha önemli.

AV. JÜLİDE İŞİL BAĞATUR – Daha önemli zaten öbürünü koyamazsınız, uluslararası sözleşmelere de aykırılık olur. Dolayısıyla bizim ayrı bir üstün zekâ ve yeteneklilik hâllerini de kapsayan ve kendisinden sonra çıkarılacak bütün yönetmeliklere... Çünkü bakın özel eğitim o kadar önemli ki bana göre Talim ve Terbiye gibi doğrudan bakana bağlanması gereken ya da bütün genel müdürlüklerin altında yer alması gereken bir bölüm. Dolayısıyla bunu ancak böyle yapabiliriz.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

AV. JÜLİDE İŞİL BAĞATUR – Rica ederim.

BAŞKAN – Şöyle yapalım: Siz de hemen bu konu da...

AV. JÜLİDE İŞİL BAĞATUR – Dünyada özel eğitim kanunu var mı? Var, hep var, IDEA’lar Amerika’da var, birçok ülkede var. Dünyada zaten kanunlar boyutunda bu iş yürütülüyor.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Siz çalışmaya şimdiden başlayın. Yani önümüze kısa, net şeyleri...

AV. JÜLİDE İŞİL BAĞATUR – Zaten efendim ben tezimi yazıyorum, tezinin direkt konusu bu yani özel eğitim kanununun çıkarılmasını öneriyorum.

BAŞKAN – Yani tez jürisi şu anda burada, ona göre buradan geçmezse öbür tarafta zor olur. Şimdi, tabii, ben anladım dediğinizi, özel eğitimin, tabii, engellilerden çok daha farklı olduğuna şu anda aşağı yukarı ikna olduk. Öbürü bana şu açıdan kolay gelmişti: Bir kanun değişikliği yapacaktık, Meclis açısından o daha kolaydı bize ama yeniden kanun çıkarmak da zor değil, bizim partilerimiz bu konuda çok hassas ve çok ortak karar var, hemen kısa zamanda yapabiliriz.

AV. JÜLİDE İŞİL BAĞATUR – Efendim ama bunun için stratejik plan, benim orada ciddi tereddütlerim var. Yani özel eğitimin hâlâ... Bakın, hukuk fakültelerinde hukukçular bu işin içerisinde değil, özel eğitim ve yasalar dersini özel eğitimciler veriyor. Öğrencilerimin sorduğu sorulara bazen hukuken kendim bile yetersiz kalıyorum. Dolayısıyla benim öncelikli şeyim Millî Eğitim Bakanlığının bu konudaki vizyonu ve misyonunu net olarak belli... Yani bir yol haritası, bir stratejik planının olması lazım.

BAŞKAN – Yani buna ciddi bir ağırlık vereceğiz.

AV. JÜLİDE İŞİL BAĞATUR – Tamamdır efendim, sağ olun.

BAŞKAN – Tamam, teşekkür ediyorum, sağ olun.

Evren Yaşar Hocam, buyurun.

2.- Prof. Dr. Evren Yaşar’ın, pediatrik rehabilitasyon tıbbi hakkında sunumu

PROF. DR. EVREN YAŞAR – Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyeleri; ben Gülhane Tıp Fakültesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı öğretim üyesiyim, hâlen de Ankara Şehir Hastanesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesini kurma göreviyle Bakanımız tarafından görevlendirildim, son üç aydır orada görevliyim, daha önce de yeni adıyla “Gaziler Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi”, eski adıyla da “TSK Rehabilitasyon Merkezi”nin idari sorumlusu ve pediatrik rehabilitasyon sorumlusu olarak çalışıyordum yıllardır efendim.

BAŞKAN – Bu Bilkent’e giderken mi?

PROF. DR. EVREN YAŞAR – Bilkent'teki. Şehim Kutlay Hocamdan özellikle rica ettim, kendisinin çok fazla tecrübesi var. Ankara Üniversitesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı öğretim üyesi; aynı zamanda Ana Bilim Dalı Başkanı. Yıllardır pediatrik rehabilitasyon konusunda, tıbbi konusunda yoğun olarak birlikte çalışmalarımız var, kendisinin bu konudaki tecrübeleri çok önemli bizim için. Bir süre önce de zaten bu konudaki sıkıntıları görerek... Özellikle sayın avukat hanımdan sonra çıkmam oldukça önemliydi, aslına birbiriyle bütünleşik konular. Temel sorunumuz aslında, efendim, sağlık problemleri ile eğitim problemlerinin birbirine ülkemizde çok fazla karışması. O yüzden böyle bir sunum planı hazırladım, biraz sonra arz edeceğim gibi. Çünkü genel olarak “pediatrik rehabilitasyon” dediğimiz bilim dalı işte tüm dünyada var, Amerika Birleşik Devletleri'nde özellikle üst dal olarak, fizik tedavi ve rehabilitasyon üst dalı olarak geçiyor. Bu, bir tıp branşı ve çocukların, engelli çocuklarımızın sağlık problemleriyle temel olarak uğraşan bir branş. Sizlere dağıtılmış olması lazım. Dosyalar hazırladım efendim, bilgi notlarıyla beraber. Orada özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde bunlar nasıl yapılıyor, “fellow” programları nasıl seçiliyor, onlarla ilgili temel bilgiler de var, temel “textbook” bilgileri var. Bu konu özelleşmiş bir konu, bir süredir de ülkemizde fiziksel tıp ve rehabilitasyon ana bilim dallarında bu konu, ayrı yan dal olmasa da hâlen ülkemizde, asistan eğitimimizin önemli bir parçası. Çünkü bizim çocuklarımız... Engelliliğe yol açan bazı hastalıklar var bizim ilgilendiğimiz. Nedir bunlar? Beyin felci, omurilik ve diğer sinir hasarları, serebral palsy, nöral tüp defektleri, kas hastalıkları, ekstremiteler yoklukları gibi bizim konularımızla ilgili sağlık problemleriyle ilgilenen temel aslında tıp yan dalı. Bununla ilgili çalışmalarımız devam ediyor bizim, hatta Ankara'da bir dernek de kurduk efendim; Ankara Pediatrik Ortopedi ve Rehabilitasyon Derneği, burada pediatrik ortopedi uzmanı arkadaşlarımız, fiziksel tıp ve rehabilitasyon uzmanı arkadaşlarımız ve fizyoterapistlerimizle ortak çalışmalar gerçekleştiriyoruz sağlık alanında. Dünyadaki, gerçekten, sağlık alanında bu temel olarak pediatrik rehabilitasyon konuları. Burada da biz yine Sağlık Bakanlığının bize verdiği görev çerçevesinde bu sağlık konularıyla ilgilenmek üzere, özellikle bu özelleşmiş konuda, Ankara Şehir Hastanesi konseptinde de bir ilki gerçekleştiriyoruz. 300 yataklı bir hastanemiz var, burası ileri rehabilitasyon merkezi olacak, Türkiye'nin en kapsamlı ileri rehabilitasyon merkezini inşallah kuracağız efendim yakın zamanda Bakanımızın emriyle. Bunun ilk defa 50 yatağını pediatrik hastalar için ayırmış durumdayız. Bu önemli ve yeni açılacak şehir hastanelerindeki fizik tedavi ve rehabilitasyon hastanelerinde de aynı konsepti benimsemiş bulunmaktayız. Çünkü çocuklarımızın sağlık problemleri oldukça önemli. Biz buralarda ne yapacağız? Bunlara bütüncül tedavi yaklaşımıyla tedavi vermeyi düşünüyoruz efendim. Burada tıbbi bakımları olacak çocuklarımızın, fizyoterapi hizmetleri, ergoterapi yani iş, uğraşı terapileri, hidroterapi, konuşma ve yutma terapileri, robotik rehabilitasyon ve yüksek teknoloji destek tedavileri, ortez protez uygulamaları, tekerlekli sandalye, postür klinikleri, “oturma klinikleri” denir yurt dışında; yürüme analizleri, sportif mesleki rehabilitasyon uygulamaları, hepsi planlandı. Bu, küçük bir hâliyle şu an Gaziler Fizik Tedavi Rehabilitasyon Hastanesinde, devlete bağlı devlet hastanesi olarak hâlen yürütülüyor ama Ankara Şehir Hastanesi bünyesinde başlayacak yakın zamanda ve daha sonra tüm şehir hastanelerine bu konsepti getirme düşüncemiz var.

Şimdi, biraz önce size arz ettiğim gibi, buradaki konumuz aslında genel olarak Komisyonun konusuna da baktığımız zaman eğitimle ilgili. Ama bizim memleketimizde maalesef bu eğitim ve sağlık konuları birbirine çok fazla geçmiş durumda. Hâlen ülkemizde fiziksel, bilişsel veya ruhsal açıdan özel gereksinimleri olan çocuklarımızın sağlık sorunlarının tedavi süreçleri ile bu eğitim programlarındaki ayrım tam yapılamamış efendim. Mevcut durumda, özel eğitim rehabilitasyon merkezlerinde... Aileler bize geliyor -Şehim Hocam da bana katılacaktır, aile ve çocukların “primer” sorunları bu -koştura koştura özel eğitim rehabilitasyon merkezlerine gidiyorlar. Gidebilen, ailelerin gönderdiği, aslında okula gitmesi gerekenler okula da gidiyor. Bir kısmı kaynaştırma eğitimlerinden nasibini alabiliyor

ama çoğu alamıyor; bir kısmı da hastanelere, SGK'nin tanıdığı haklar çerçevesinde hastanelere koyuyor ki fizik tedavileri yapılabilsin. Bu genel gruba baktığımız zaman, fizyoterapi hizmeti aslında pek çoğunda gerek bile olmuyor ama neredeyse, özel eğitim rehabilitasyon programları eşittir fizyoterapi hizmetleri gibi anılmaya başlandı bizim ülkemizde. Yani o kadar bu ayrım kalktı ki sağlık problemleri ile özel gereksinim, ihtiyaçlar birbirinden ayrılamıyor. Bu merkezler, esas ilgi alanları olması gereken eğitim konseptinden çok uzaklaştı bizim gördüğümüz kadarıyla. Sağlık Bakanlığı görev ve teşkilinde olması gereken rehabilitatif tedavi süreçleriyle karıştırılmaya başlandı bu. Fiziksel, bilişsel veya ruhsal gereksinimleri olan çocuklarımızın eğitim ihtiyaçları aşikâr, burada konuştuğumuz konu ve bu çocuklarımızın topluma kazandırılması açısından da oldukça önemli.

Burada avukat hanım da bahsetti, bu konuda benden çok daha bilgili arkadaşlarımız vardır. Amerika'daki engelli bireylere yönelik eğitim yasası, IDEA yasası. Aslında bu konuyu bağlayacağım, bunun kişiselleştirilmiş yani bireyselleşmiş eğitim programlarının da temelini oluşturuyor. Amerika'da ben pediatrik rehabilitasyon alanında "research fellow" yaptım, ilk eğitimimi oradan aldım, daha sonra burada da çeşitli eğitim programlarıyla destekledik kendimizi. Bu ne demek efendim? Amerika'da okullar var, normal devlet okulları. Devlet okullarına entegre olarak işliyor bu. Aynen biraz önce hocamın dediği gibi, her okulun bünyesinde belli alanlar ayrılmış. İşte, konuşma terapistleri, iş uğraşı terapistleri gibi özel alanlar var. Bunlar değerlendiriyor. Bazen fizyoterapi desteği de devreye giriyor. Kimlere yönelik bunlar? Öğrenme güçlüğü olan çocuklara yönelik; dikkat eksikliği, hiperaktivite sendromu olan çocuklara yönelik. Duygusal bozuklukları olabiliyor çocuklarımızın, bilişsel bozuklukları, otistik çocuklarımız, işitme bozukluğu olanlar, görme sorunu olanlar, konuşma, dil bozukluğu olanlar, gelişimsel problemleri olanlar ve fiziksel engelli olan çocuklarımızdan bahsediyoruz. Bu sorunlar nedeniyle özelleşmiş eğitim ihtiyacı olan çocuklarımızın devlet okullarında desteklenmesine imkân sağlayacak bir projeden bahsediyoruz. Belli bir kurul oluşturularak bu kurulda değerlendirildikten sonra çocuk, ihtiyaçlarına göre eğitime entegre edilmiş, işte bu özel eğitim, fizyoterapi, ergoterapi imkânlarından okul içinde faydalanabiliyor efendim. Biz şu anki uygulamalardaki gibi -benim gördüğüm- özel eğitim, rehabilitasyon programlı olarak ayrıştırılmadan... Bunu nasıl yapıyorlar? İşte, genellikle bir KEP'te belirtilen hizmetler, hedefler, standart bir okul ortamında sağlanabilir deniyor bu programda. Normal bir sınıfta bazen sınıftaki diğer çocuklar normal öğretmenle okumaya çalışırken küçük bir gruba yardım eden ek bir okuma öğretmeni desteği gibi veya bir özel eğitim desteği gibi bu sağlanabiliyor veya normal okuldaki özel bir beceri odasına ayrılabilir belli saatlerde çocuklar. Beceri odası, yardım için bir araya getirilen, benzer ihtiyaçları olan bir grup çocuğa da hizmet edebiliyor. Bununla birlikte, yoğun müdahaleye ihtiyaç duyan çocuklar özel bir okul ortamında okutulabiliyor, hâlen Amerika Birleşik Devletleri'ndeki programlar bu KEP modelinde. Bu sınıflar öğretmen başına daha az öğrenciye sahip, daha fazla bireysel ilgi gösterilmesine imkân sağlıyor, özel eğitim öğretmenleriyle destekli. Ek olarak öğretmen genellikle çocuklara, özel eğitim ihtiyaçları olan çocuklara yardım etme konusunda özel bir eğitime sahip, günlerinin çoğunu özel bir sınıfta geçirse de akademik olmayan aktiviteler, müzik ve spor aktiviteleri gibi veya ekstra yardıma ihtiyaç duymadıkları akademik aktivitelerde normal sınıflara da alınıyor. Yani tamamen devlet okullarına entegre bir programdan bahsediyoruz efendim, ayrı özel eğitim rehabilitasyon okulları olarak veya merkezleri olarak bahsedilmiyor ağır özrürlülük dışında. Burada amaç, her çocuğun mümkün olan en az kısıtlayıcı ortamda eğitilmesini sağlamak, çocukların normal bir sınıfta okutulmalarına yardımcı olmak için çaba yani temel hedef burada eğitim efendim. Çocukların ihtiyaçları, tıbbi raporları göz önünde tutularak... Burada oluşturulmuş bazı kurullar var, Amerika'da hâlen yapılan bu, bizim de gözlemlediğimiz. Bu kurullarda kimler var? Herhangi bir hekim yok efendim, burası tamamen millî eğitim güdümünde olan merkezler devlet okulunda. Psikolog, iş uğraşı terapisti yani ergoterapist, fizyoterapist, konuşma terapisti, özel eğitim

öğretmeni, görme veya işitme terapistleri -orada daha özelleşmiş terapistler var- gibi profesyoneller tarafından okul programlarına entegre ediliyor yani özel olarak değerlendiriliyor, raporlar çıkarılıyor, tıbbi raporlar da incelenerek entegre bir kişiselleştirilmiş bir eğitim programı hazırlanıyor her öğrenci için. Bunlar gruplar da oluşturabiliyor veya kişi bazlı da devam edebiliyor. Değerlendirme ve takibi de bizzat bu profesyoneller tarafından yapılıyor. Yani eğitim sürecinde herhangi bir hekim vesaire takibine gerek kalmıyor. Bu hizmetleri bazen belli saatlerde kişisel, bazen grup tedavileri, bazen de çocuğun öğretmenine konsültasyon tarzında destekleme yoluyla sağlıyor. Yani öğretmenine bizzat konuşma terapisti “Şöyle bir yol izlerseniz bu çocukta daha fazla başarı sağlarsınız.” gibi öğütlerde de bulunuyor, bu tür konsültasyonlar da yapabiliyor bu grup. Çocuğun eğitimi terapi programlarıyla kesinlikle engellenmiyor. Yani bizdeki gibi koştur koştur bir hayatları yok. Eğitim haftada iki saatle de kısıtlı değil, normal eğitim düzeyinde giderken bu tür destekleri kişiye özel yani çocuğun ihtiyaçlarına özel olarak bu profesyoneller destek verebiliyor. Program, çocuğun eğitim terapi programlarıyla engellenmiyor, tam tersi eğitim programına entegre terapi programlarıyla eğitim destekleniyor ve kesinlikle bu programdan sapmıyorlar, bu çeşitli hukuki sorunlara da yol açabiliyor Amerika’da.

Eğitime engel sağlık problemlerinin aşılmasında ise soruna yönelik konsültan hekimlerle okul ortamında değerlendirme veya planlama zemini hazırlanıyor. Bu ne demek efendim? Şimdi, aileler bazı şeylerde -örnek verdim buna- fizyoterapist veya iş uğraşı terapisti ile pediatrik rehabilitasyon veya fizik tedavi ve rehabilitasyon hekimi arasında yapılan konsültasyonla, bu çocuklar okullarından ayrılmadan yardımcı cihaz veya ortez reçete ve desteğinin sağlanması veya tekerlekli sandalye sağlanması okul ortamında yapılabilir. Okul dışı saatlerde ileri rehabilitatif tedavi planının da sağlık tesisinde yapılması burada planlanabiliyor. Böylece çocuk zamanından da olmuyor. Doktor bizzat okula giderek bunlara katkı sağlayabiliyor isteğe binaen, biraz önce saydığım profesyonellerin isteğine binaen. Özet olarak, çocukların ihtiyaçları eğitim alanı içerisinde karşılanmaya çalışılıyor efendim burada. Eğitim planı kesinlikle bölünmüyor.

Bu kişiselleştirilmiş veya bireyselleştirilmiş eğitim program konsepti ülkemizde yapılabilir mi? Benim naçizane önerim... Bunu Amerika’da, benim çalıştığım klinikte de çok sağlıklı yapıyorlardı. Okullar zaman zaman konsultasyon istiyordu. Bizden, hekim arkadaşlardan gidip, orada ihtiyaçları karşılanıp geri geliyordu. Temel fizyoterapi ihtiyacı olanların ihtiyaçları orada karşılanıyordu ama genellikle bu çocukların pek çoğu aslında bizim ülkemizde algılandığı gibi, temel fizyoterapi ihtiyaçları olan çocuklar değil. Konuşma terapistlerine ihtiyaç var mı? Var. İş uğraşı terapistlerine ihtiyaç var mı? Var. Ama fizyoterapistler genellikle merkez, depo bölgelerden ihtiyaca göre bu ekibe katılıyordu, yine hekimler de öyle. Ankara bölgesi pilot olarak eğer dilerseniz planlanabilir, gerçekten de başlanabilir. Büyük devlet okulları var, imkânları da geniş. Burada bazı alanlar ayrılarak bu yapılabilir. Sağlık Bakanlığı da -her yerde hastanelerimiz var- bu sağlık konseptini destekleyebilir diye düşünüyorum. Burada ağır etkilenimi olan çocuklarımızın standartları iyileştirilmiş. Bu şunu da sağlar: Şimdi, özel eğitim rehabilitasyon merkezi denilince çok fazla özel eğitim rehabilitasyon merkezi var ama aslında çoğu standartların üzerinde değil yani çoğu sağlıklı değil. Aileler neredeyse orayı her şeyleri olarak görüyorlar yani eğitim alınan yer de o, sağlıklı ilgili sorunların yürütüldüğü yer de o. Haftada iki saatle bunu yapmanın mümkün olmadığını herkes biliyor ama öyle bir döngünün içine sokuluyor ki insanlar bunu normalleştiriyorlar. Ama ağır etkilenimi olanlar da... Bu bize şunu sağlar: Devlet okullarına entegre böyle merkezler kurulabilirse veya bu imkânlar sağlanabilirse daha ağır özürlü çocuklarımızın yani ayrılması gereken çocuklarımızın tedavileri, rehabilitasyonları ve özellikle eğitimleri için şimdiki özel eğitim rehabilitasyon merkezleri daha da geliştirilerek, standartları artırılarak daha az sayıda ama daha yetenekli merkezler kurulabilir. Hafif ve orta etkilenimi olan çocuklarımızın da topluma katılımlarına yönelik bu KEP modeli yani kişiselleştirilmiş eğitim modeli devlet okullarına entegre

olarak yürütülebilir diye düşünüyorum, bunun daha işlevsel olacağını düşünüyorum efendim. Bu tür programlar hem daha yaygın bir eğitim desteği hem de amaca dönük rehabilitasyon ortamı sağlayacağından, kurumlar arasında koşturutan aileler ve çocuklar açısından daha sağlıklı olur diye düşünüyorum.

Saygılarımla arz ediyorum efendim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Jülide Hanım'ın söylediği kaynaştırıcı eğitimi siz de destekliyorsunuz. “Örnek uygulanabilir.” diyorsunuz, “Ankara’da başlanabilir.” diyorsunuz. Tabii, sağlık açısından da Ankara en uygun. İstanbul’da da olabilir hatta ama tabii bakanlıklar burada, Ankara daha uygun. “Bir model sunulabilir.” diyorsunuz, hazırlanabilir.

PROF. DR. EVREN YAŞAR – Kesinlikle efendim, kesinlikle.

BAŞKAN – Hocam bunu makale şeklinde yazmış, biz de biraz daha başlıklar şeklinde bunu yazalım, bu da bulunsun.

Bir sorumuz var mı arkadaşlar? Yok.

Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi SOBE Vakfına geçelim.

Selçuklu Otizmli Bireyler Eğitim Vakfı (SOBE) Başkanı Mustafa Ak Bey ve SOBE Vakfı Direktörü Profesör Doktor Binyamin Birkan Bey; buyurun.

3.- SOBE Vakfı Başkanı Mustafa Ak'ın, vakıflarının amacı ve yapısal düzenlemelere olan ihtiyaç hakkında sunumu

SOBE VAKFI BAŞKANI MUSTAFA AK – SOBE Vakfı Başkanıyım. SOBE’yle ilgili sunumu Eğitim Direktörümüz Binyamin Birkan Bey yapacak ama ben SOBE’yle ilgili birkaç cümle kurmak istiyorum.

Bu alanda yapısal değişikliklere ihtiyaç olduğunu avukat hanım anlattı, hocam anlattı, biz de aynı fikirlere, görüşlere katılıyoruz ama mevcut şartlar içinde biz çalışmalarımızı yürütmekteyiz.

SOBE otizm alanında üç yıldır faaliyet gösteren bir vakıf. Bizim özelliğimiz vakıf, yerel yönetimler ve üniversite iş birliğiyle bir model oluşturmuş olmamızdan kaynaklanıyor. Bu şekilde, ekonomik durumlar da göz önünde bulundurulduğunda maddi kaynakların ihtiyacı olan çocuklarımıza en etkili ve verimli şekilde ulaştırılabileceğini düşünüyoruz. Yapısal düzenlemeler yapılsa ve bizim bahsettiğimiz modelimiz ekonomik olarak desteklenirse daha verimli çalışmalar olacağını düşünüyorum.

Bu Komisyonun çalışmalarının hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sözü Hocamıza bırakıyorum.

BAŞKAN – Bu arada, Jülide Hanım, bizim de bu kadar çalışmamızda gördüğümüz bir şey var; bir kere bunu yerel yönetimlere benimsetmemiz lazım, hatta gerekirse yerel yönetimlere de görev vermemiz lazım. Yetki değil de kanuni bir görev verecek şekilde bir düzenleme şart. O zaman biz bunu... Hakkâri’deki belediye de bu işle ilgilensin, Kırklareli de ilgilensin, Gümüşhane de. O zaman tam yayabiliriz belki yani hukuki altyapımızla... “Yerel yönetimler ve üniversite iş birliği” dedi Mustafa Bey; çok doğru. Üniversite bende yoktu, doğru bir şey yani üniversiteler bir kere işin içine girmeli.

Zaten bakanlıklar için içinde, sivil toplum örgütlerimiz var ama belediyeler de... Şimdi seçimlerde görüyoruz ki belediyeler engellilere vaatlerde müthiş bir yarış yapıyorlar, vaatlerini yapsınlar, görevi de verelim. Bu da notumuzda olsun.

SOBE VAKFI BAŞKANI MUSTAFA AK – Sayın Başkanım, âcizane ilave yapmak istiyorum. Vakıflar da yani sivil toplum kuruluşları da en az yerel yönetimler kadar bu işin içine sokulmalı. Yani mevcut şartlarla istenilen bu ders saatlerini karşılama hususunda diğer kuruluşlarımızın yetersiz kalacağı kanaatindeyim.

BAŞKAN – Evet, dün o konuları görüştük. Zaten burası gelmek isteyen bütün vakıflara, derneklere her zaman açık, söz hakkı da veriyoruz, daha da vereceğiz.

SOBE VAKFI BAŞKANI MUSTAFA AK – Başkanım, eğitim kısmına vakıfların da dâhil olmasını diliyorum yani bizim kurduğumuz model gibi, önerim bu şekilde.

BAŞKAN – Evet, anladım.

Çok teşekkür ediyorum.

Binyamin Hocam, buyurun.

4.- SOBE Vakfı Eğitim Direktörü Prof. Dr. Binyamin Birkan'ın, vakıf olarak otizmli bireyler için yaptıkları çalışmalar, bu alandaki eksiklikler, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

SOBE VAKFI EĞİTİM DİREKTÖRÜ PROF. DR. BİNYAMİN BİRKAN – Başkanım, Komisyon üyeleri, değerli katılımcılar; başlarken hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben akademisyenim, özel eğitim profesörüyüm. Lisansım zihin engelliler, uzmanlığım otizm. Daha çok otizm üzerine çalışıyorum. Daha önce uzun yıllar, yaklaşık on iki yıl Tohum Otizm Vakfının kurucu direktörlüğünü yaptım. Son iki yıldır Konya SOBE Vakfının eğitim direktörlüğünü yapıyorum ve Anadolu Otizm Vakfıyla çalışıyoruz. Amerika'da bulunan Princeton Çocuk Gelişim Enstitüsünün de yaygınlaştırma direktörlüğünü yaptım Tohum Vakfıyla çalıştığım süre içinde. Şimdi çalışmalarımı yoğun şekilde Konya'da SOBE Vakfıyla ve İzmir'de bulunan Anadolu Otizm Vakfıyla yürütüyorum.

Dediğim gibi, aslında lisansım zihin engelliler, uzmanlığım otizm, yan dalım görme engelliler ama görme engelliler üzerine hiç deneyimim olmadı, bir saha tecrübem yok. Akademik kariyerimi otizm üzerine yaptım. Şule Hanım'la da Gazi Üniversitesi Özel Eğitim Bölümünden sınıf arkadaşınız. O da Komisyon görev alıyormuş, burada karşılaştık.

Ben SOBE'yi tanıtmak istiyorum çünkü sanırım böyle bir süre verildi bize.

SOBE, bu fotoğraftan da gördüğünüz gibi, güller içinde. Özel eğitimin yedi harikasından biri neresi diye sorulsa, bir tanesinin SOBE olduğunu söyleyebilirim. Konya'da Selçuklu ilçesinde, böyle gül bahçeleri içinde, çok yeşil, tek kat üzerine kurulmuş muhteşem bir merkez. Ben de kendimi şanslı görüyorum açıkçası, böyle bir merkezde görev aldığım için.

Bu arada, Başkanım, Konya'ya bekliyoruz, eğer bizi ziyaret ederseniz çok memnun oluruz. Size yerinde de merkezimizi göstermek isteriz, tüm Komisyon üyeleriyle birlikte bekliyoruz.

Bu bir sosyal sorumluluk projesi Selçuklu Belediyesinin. 2011 yılında başlıyor ve 2014 yılında proje tamamlanıyor. Sürdürülebilirliğini sağlamak için de bir vakıf kuruluyor, 2016 yılında Başkanımız Sayın Mustafa Ak'ın liderliğinde SOBE Vakfı kuruluyor. SOBE Vakfının 31 mütevelli heyeti var. O dönemim valisi, büyükşehir belediye başkanı, Selçuklu Belediye Başkanı, üniversiteden üniversite rektörü, akademisyenler ve Konya'nın önde gelen sanayicileri ve iş adamları bu mütevelli heyetinin üyeleri arasında.

21 bin metrekare kapalı alan üzerine kurulmuş bir merkez. Şu anda Türkiye'nin en kapsamlı ve en büyük merkezi olma özelliğinde. Bunun yanında ek de 12 bin metrekare yeşil alanı yani bahçesi var.

İş birliği nasıl yürüyor, bundan bahsetmek istiyorum. Bu tabii, üniversite, yerel yönetim ve bir STK iş birliği, bu açıdan da Türkiye'ye örnek olacak bir proje; onu da belirtmek isterim, en önemli özelliklerimizden biri de budur. Burada belediye bizim altyapımızı destekliyor, ulaşımımızı destekliyor. Necmettin Erbakan Üniversitesi de akademik kadrosuyla akademik danışmanlığımızı yapıyor. Aynı zamanda, Necmettin Erbakan Üniversitesi de yine merkezimizde bir Otizm Uygulama Araştırma Merkezi açmış durumda, akademisyen hocalarımız bilimsel araştırmalarını ve diğer akademik çalışmalarını bu merkezde yürütüyorlar.

Eminim otizm bu toplantılarda sıkça anlatıldı size, o yüzden buralarda çok fazla durmayacağım. Biliyoruz ki görülme sıklığı en yaygın gelişimsel yetersizlik otizm; dünyada her 59 çocuktan 1'ini etkilediği düşünülüyor ve biz de bu oranı dikkate aldığımızda, Türkiye'de özellikle 0-18 yaş arasında 300 binden çok daha fazla otizmlili birey olduğunu düşünüyoruz.

Ben bunun da tekrar altını çizmek istiyorum, otizmin diğer gruplardan şöyle bir farkı var: Şimdi, Amerika'da otizmlili çocuklara yaptığınız her 1 dolarlık yatırım size ileride 13 dolar olarak -devlet olarak- geri dönüyor. Dolayısıyla bu da maliyet açısından da üzerinde çok düşünülmesi ve analizlerinin yapılması gerekli bir konu.

Ülkemizde 300 binden fazla otizmlili birey var demiştim. Otizmin şöyle farkı var: Otizmlili bir çocuğun ileride bir milletvekili, bir profesör, bir akademisyen, bir pilot olma şansı var. Eğer biz erken yaşlarda, özellikle erken yaşlarda, altını çiziyorum... Prensiplerine uygun bir eğitimle yalnız. Tıbben bir şey yapamıyoruz bugün, belki yarın yapabileceğiz ama bugün yapamıyoruz ama eğitimle... 1940'lı yıllarda Johns Hopkins Üniversitesi psikiyatri bunun özelliklerini ilk kez böyle bilimsel olarak tanımlamış ve o günden bugüne maalesef tıbben bir şey yapamıyoruz ancak eğitim metotları çok fazla gelişmiş. Bu eğitim metotları prensiplerine uygun yapıldığında otizmlili bireyleri iki ya da üç yıl içinde diğer çocuklarla birlikte aynı sınıflara dâhil edebiliriz ve onlar ileride bir politikacı, bir mühendis, bir doktor, bir ressam olabilirler. Dolayısıyla bu üzerinde düşünmemiz gereken bir şey. Yani 1 dolar yatırım yapıp ileride bunun 13 dolar olarak devlete geri dönüyor olması gerçekten üzerinde düşünülmesi gereken bir konu. Bu konu bilimsel olarak araştırılmış ve böyle bir sonuca varılmış.

SOBE Vakfına döndüğümde, 2016 yılında Türkiye Otizm Meclisi kuruluyor ve SOBE Vakfı da bu meclisin ilk sekreteryasını yürütüyor. Peki, hangi hizmetleri veriyoruz? Şimdi, eğitimin yoğunluğu çok önemli yani siz prensiplerine uygun bir eğitim verdiğinizde çok iyi ilerlemeler sağlayabiliyorsunuz ama bu yeterli değil, prensibine uygun eğitim vermek yeterli değil. Diğer bir özellik de yoğun eğitim, yoğun eğitim önemli. O yüzden biz SOBE Vakfında hem daha çok aileye hizmet götürmek için seanslı eğitim başlattık ama başlattığımız seanslı eğitimler yoğun eğitimler. Yani en az 4 seans almak zorunda çocuk. Şu anda destek verdiği 2 seanstır devletin ama diyoruz ki bir faydasının olabilmesi için... Çünkü daha önce İstanbul'da kazandığım tecrübeye istinaden bu seanslı eğitimden de fayda gördüğümüzü, çocukların seanslı eğitimde de bir yere kadar ilerleyebildiğini ama yoğunlaştırıldığında çok daha önemli gelişmeler görebildiğimizi uzun yıllar yaptığımız saha tecrübelerimizden gördük. O yüzden bizde, SOBE'de bütün eğitimlerimiz yoğun ama bu yoğunluğun ölçütü değişik. İşte haftada 4 seanslık, haftada 6 seanslık, haftada 10 seanslık eğitimler var ve tabii 20 ve 40 seanslık eğitimler var.

Başkanım, SOBE'nin STK, yerel yönetim ve üniversite iş birliğinin dışında en önemli özelliğinden biri de bütüncül bir yaklaşımla hizmet sunması. Yani sadece eğitim değil eğitimi destekleyen diğer terapi yöntemlerini de uyguluyor. Bunun arasında sporun, fiziksel aktivitenin ne kadar iyi geldiğini

biliyoruz otizmlı çocuklara. Onun dışında hippoterapi, hidroterapi gibi diğerk terapi yöntemleriyle de çocuğun eğitimini destekliyoruz. Aynı zamanda, birazdan bahsedeceğim, duyu bütünleme odalarımız da var, onunla ilgili görseller gelecek.

Bunun dışında atölyelerimiz var, epeyce atölye var ama şu anda iki atölyemizi açabildik çünkü bunu biz aşama aşama yapıyoruz. Şu anda çamaşırganemiz ve uygulamaevimiz olmak üzere iki farklı atölyemiz var bu diğerk terapilerin ve eğitim programının dışında. Ama harika bir seramik atölyemiz var, onun dışında bir resim atölyemiz var, birçok atölyemiz var, onları da inşallah yavaş yavaş açmaya devam edeceğiz.

Şu anda toplam 163 çocuk eğitim alıyor SOBE’den, bunun 74’ü seanslı olarak geliyor az önce bahsettiğim oranlarda. Şu an için 4 çocuk yoğun eğitimden yararlanıyor yani haftada 40 saat seans eğitimi alıyor ama hedefimiz, basamak basamak bunun yoğunluğunu da artırmak.

85 çocuğumuz terapiden yararlanıyor, 37’si spordan da yararlanıyor, 32’si yüzmeden de yararlanıyor. Tabii bunların ön koşulları var. Her çocuğu yüzmeye ya da biniciliğe alamıyorsunuz, belirli temel becerilere sahip olması gerekiyor. Ama biz eğitim alan her çocuğa ücretsiz olarak sporu da, fiziksel aktiviteyi de veriyoruz. 163 çocuktan 46’sı SOBE’nin bursuyla burada eğitim alabiliyor ve diğerk terapilerden yararlanabiliyor.

Eğitimimizin özelliği, verdiğimiz eğitim uluslararası standartlara uygun düzeyde yürüyor. Uluslararası standartlarla alakalı birazdan önerilerim olacak yani bu işin ölçülebilir bir şeyi olması lazım. Orada yapılan çalışmanın, çocuklardaki ilerlemelerin somut şekilde ölçülebiliyor olması ve birtakım kalite göstergelerinin oluyor olması lazım. İşte uluslararası akademik birliklerle iş birliği içinde biz de bu standartlar doğrultusunda eğitimlerimizi ve terapi hizmetlerimizi veriyoruz. Eğitimci oranı çok yüksek, bu da maliyeti çok artıran bir unsur. Şimdi yoğun eğitim alan bir çocuk tam gün, tek bir eğitimci bir çocuğa zaman ayırabiliyor, bire bir eşlediğinizde tek eğitimci... Yani eğitimci sayısı o işte maliyeti artıran unsurların başında geliyor.

Bunun dışında yaptığımız eğitimler, veriye dayalı. Çocuktaki ilerlemeler kayıt altına alınıyor ve görselleştiriliyor grafiksel analizlerle ve ilerleyip ilerlemediği düzenli olarak ölçölüp zamanında önlem alınabiliyor.

Eğitim programlarımızla alakalı daha fazla bilgi verebilirim arzu ederseniz ama veriye dayalı uluslararası bilimsel eğitimin prensiplerine uygun olarak yürütölüyor ve bununla ilgili de sürekli ölçölüyor, böyle olup olmadığıyla ilgili de ölçölüyor verdiğimiz eğitimleri.

Terapi hizmetlerinde de bizim burada en çok gurur duyduğumuz şey şu: Terapi ilaçlarında bireyselleştirilmiş terapi planı çıkarılıyor eğitimle beraber. Yine çocuğun terapi üzerinde gösterdiği ilerlemeler de görselleştirilip çocuğun gelişimi takip ediliyor.

Spor terapi diyelim buna, fiziksel aktivitemiz var. Her yaş grubu çocuk buraya katılabilir, daha çok büyük çocukların çok fayda sağladığı bir uygulama.

Duyu bütünleme odalarımız var, hem kapalı hem açık duyu bütünleme odaları. Çünkü otizmlı çocukların duyuusal motor gelişimleri diğerk çocuklardan farklı geliyor. Dolayısıyla bu tip terapilerin dünyada çok örneği var. Eğitimle birlikte paralel götürölüyor. Merkezimizde hem pasif hem aktif duyu bütünleme odamız var. Bu tip dersliklerin, atölyelerin ve terapi odalarının donanımı da uluslararası standartlara uygun şekilde yapılmış durumda.

At terapi dünyada sıkça yaygınlaşıyor çünkü şöyle bir özelliği var: Otizmlı çocuklar ritimden çok hoşlanıyorlar. Ritimle öğrettiğimiz çocuklar var birçok temel öğrenme becerisini ya da iletişim becerisini. Atın da hareketleri insan hareketlerini çok andırıyor. Dolayısıyla çocuk ile at arasında bir

iletişim kurulabiliyor ve çok enteresandır çocuklar da bu tip aktivitelerden büyük keyif alıyor. Hem kapalı hem de açık manejimiz var. Bu manejlerde çocuklar uzmanlar tarafından hippoterapi alabiliyor. Çok fazla talep var bu terapiye ilişkin ancak ata binebilmeleri için belli temel becerilere sahip olmaları gerekiyor Başkanım ve tabii, buna da uzmanlarımız karar veriyor.

Hidroterapi havuzlarımız var, iki hidroterapi havuzumuz var; biri başlangıç düzeyinde olan çocuklar için, onları suya alıştırmak amacıyla kullanılıyor; diğeri ise daha çok yüzmenin öğretildiği, çocukların iyi vakit geçirdiği havuz. Yani hangi özelliklerinden yararlanmaları gerekiyorsa bütün bu özellikler yine dünya standartlarına uygun şekilde yapılmış durumda. Yine eğitilmiş uzmanlarımız tarafından da bu terapiler veriliyor.

Bunun dışında, çocukları hayata hazırlamak, yaşama hazırlamak için atölyelerimiz var. Şu anda açık olan atölyelerimizden biri çamaşırhane. Çamaşırhane çocuklar günlük yaşam becerileri, kıyafetlerini yıkama, onları ütöleme, onları ayırma ve kullanma üzerine beceriler kazanıyorlar. Onun dışında, uygulama mutfağımız var atölye olarak. Şu anda açık atölyede mutfak becerilerini öğreniyorlar. Yine mutfağımız da uluslararası standartlara uygun şekilde donatılmış durumda ve burada uyguladığımız teknikler, uluslararası standartlara uygun, bilimsel standartlara uygun şekilde öğretim metotlarıyla çocuklara kazandırılmaya çalışılıyor.

12 bin metrekairelik bir bahçemiz var demiştin. Bu bahçemizde küçük çocuklar için açık oyun alanları ve daha büyük çocuklar için rekreasyon alanları var. Çocukların en fazla keyif aldığı yer çünkü açık hava, biliyorsunuz, aydınlık, doğal yaşam, bunlar da çocuklara çok iyi geliyor, terapatik bir özelliği de var.

Açık spor salonlarımız var. Başkanım, 4 büyük spor salonumuz var içeride. Ama dışarıda da aynı zamanda açık spor salonlarımız var, futbol, basketbol, tenis, voleybol oynayabilecekleri, bu becerilerini geliştirebilecekleri açık spor salonlarımız da var.

Tarım ve toprakla oynama alanları var. Gerçekten bütün insanlar için toprakla dokunmanın, onunla uğraşmanın bir terapatik özelliği var ve biz de bu özelliklerden çocuklar için yararlanıyoruz. Çeşitli bitkiler dikeyiyorlar, onların gelişimlerini takip ediyorlar, ölçüyorlar, kayıt ediyorlar, onların bakımını yapıyorlar. Bunlar daha çok sebze ağırlıklı, sebze ya da çiçek yetiştiriyorlar.

Bahçemizde, aynı zamanda, tarım alanlarının dışında, rekreasyon alanlarının ve oyun alanlarının dışında kümes hayvanları barınakları ve hayvanat bahçemiz var. Çocuklar burada kümes hayvanlarına bakıyorlar, onların ürünlerini toplayıp bunları paylaşıyorlar.

Aynı zamanda merkezimizde bir de kafemiz var, SOBE Cafe. Aileler çocukları terapi alırken kafede zaman geçirebiliyorlar, çocuklarını kafeden izleyebiliyorlar çünkü açık manejimiz dışarda, oyun alanları ve rekreasyon alanları dışarıda. Aileler kafede zaman geçirirken çocukları da merkezin bahçesinde zaman geçirebiliyorlar. Kafede aynı zamanda ileride iş becerileri de öğretmeyi düşünüyoruz. Restoranda yapabilecekleri işleri öğretip belki bu konularda yetişkinleri istihdam etmeyi de düşünüyoruz.

Peki, sorun nedir bize göre? Ben tabii daha çok otizm üzerine konuşacağım tecrübem ve akademik kariyerim otizm üzerine olduğu için.

Birincisi, özel eğitim uygulama okullarında, özel eğitim sınıfları dâhil buna, kalite göstergelerinin olmaması. Yani o okulda kaliteli bir şey yapıp yapılamadığını bilemiyoruz. Dolayısıyla biz de bir an önce bu özel eğitim sınıfları ve özel eğitim okullarının kalite göstergelerinin belirlenmesini istiyoruz. Bununla ilgili Amerika'yı yeniden keşfetmeye gerek yok. Bir okulun kalite göstergesi nedir? Bununla

ilgili çok güzel örnekler de var. Ama bizim en başta... Bizi denetleyen müfettişlerimiz geldiğinde tabii ki onlar fiziksel altyapıyı denetlesinler, orada sorun yok ama eğitimin de kalitesini denetlesinler. Kaliteden kastettiğim, burada öncelikli olarak eğitimin kalitesi.

Bir eğitim müfredatının olmayışı: Otizmlili bireylerin öğrenme özelliklerine göre, onlar için uyguladığımız öğretim metodlarına uygun, kapsamlı, eğitmen dostu, okul dostu bir eğitim müfredatının olmayışı da bizim için büyük bir sorun Türkiye’de.

Otizmlili çocuklarla çalışacak eğitmenler: Otizmlili çocukların eğitimi farklıdır. Bu çocuklar diğer çocuklar gibi öğrenemiyorlar, farklı öğreniyorlar. Dolayısıyla bu çocukların öğrenme özellikleri üzerine yeterliliklere sahip -ki bu yeterlilikler belirlenebilir tekrar- bu yeterliliklere uygun personel yetiştirilmesi, eğitmen yetiştirilmesi ve bu eğitmenlerin de en az iki yıl arayla mesleki akreditasyonlarının yapılması gerekiyor. Çünkü diyorum ki en fazla ilerleme eğitim metodlarında oldu. On yıldan daha uzun süre -on dört yıl oldu belki de- birçok yeni eğitim metodu girdi Türkiye’ye. Biz bunlar için büyük çabalar gösterdik, kitaplar yazdık, çalışmalar yaptık, sahada ciddi anlamda eleman yetiştirdik. Hâlâ nereye gitsen anlattığım bazı konuları sanki uzaydan gelmişim de o metodu anlatıyormuşum gibi dinliyorlar çünkü üniversitelerin eğitim programlarına giremedi. Daha önceden yetişmiş eğitmenler bu konuda akredite edilemediler ve üniversitelerin eğitim programlarına bu yeni metodlar, otizmlili çocuklar üzerinde etkili metodlar giremedi. Tekrar ediyorum: Eski eğitmenler akredite edilemedi ama yeni eğitmenler de zaten bu konuda yetiştiremiyor. Bu olmazsa olmaz yani eğitim her yerde olabilir. Bakın, öğretim için sınıfa ihtiyacımız var ama eğitim her yerde, aile de eğitmen. Aile en büyük eğitmeni çocuğun, öğretmeni demiyorum eğitmeni diyorum. Ama bu çocukların eğitimi farklı diyorum, bu yeni eğitim metodlarını o çocuklarda uyguladığımızda bilimsel kanıta dayalı -bakın, bilimsel kanıta dayalı- eğitim metodları üzerinde mutlaka eğitmenlerimizin yeterliliklerini geliştirmeliyiz. Artı, onları da her iki yılda bir akredite etmeliyiz çünkü bu eğitim metodları da sürekli gelişiyor. İki yılda bir akreditasyon uluslararası standartlara çok uygundur. Yani Batılı ülkelerde size bir sertifika verildiğinde, onu iki yıl elinizde taşırsınız ömür boyu değil, iki yıl sonra o sertifikayı yenilemek durumundasınız, bunun da standartları belli.

Rehabilitasyon merkezlerinde devlet desteğiyle verilen seans sayısının çok az olması: Prensiplerine uygun bir eğitim ama yoğun eğitim diyoruz. Şu anda devletin yaptığı bir okul desteği yok, örgün eğitime geçelim ama örgün eğitim için bir desteği yok, çok az bir destek yaygın eğitim için var yani rehabilitasyon eğitimi için var ama bu destek eğer okul eğitimi için de olabilirse özel özel eğitim okulları yaygınlaşacak ya da bu rehabilitasyon merkezleri örgün eğitime dönüşecekler yani okul olacaklar o zaman, hem diplomasını oradan alacak ama her zaman hedef şu olacak: Çocuğu mümkün olan en kısa zamanda akranlarıyla beraber gidebileceği kapsayıcı bir eğitime yetiştirmek ve belki de kalite göstergelerinden biri bu olacak. Kaç çocuğu sen kaynaştırma eğitimine gönderebildin ve orada başarılı olabildi bu çocuk? Başarısı da takip edilecek. Ben 10 çocuğu gönderdim iki yıl içinde, bu iki yıl içinde 10 çocuğun 10’u da hâlâ orada, başarılı devam ediyor. Güzel, bu senin için iyi bir kalite göstergesi. O zaman, bu, kalite göstergeleri arasında yer alacak belki kurumlarda.

Özel eğitim bölümlerinde otizm üzerine derslerin yeterince olmaması: Doğrudur, uygulamalı davranış analizi dersi var ki bizim bu... Burada otizm üzerine derslerin daha yoğun yürütülmesini önemsiyoruz üniversite müfredatında, tabii bu YÖK’ün değiştirebileceği bir şey. Bakın, bu trajikomiktir, son kaç yıldır otizm... Mesela biz bir saat otizm dersi almadık.

Aldık mı Şule Hoca?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE KAYNAŞTIRMA DAİRE BAŞKANLIĞI
ŞUBE MÜDÜRÜ ŞULE DOĞANOĞLU – O zamanki programlar farklıydı.

SOBE VAKFI EĞİTİM DİREKTÖRÜ PROF. DR. BİNYAMİN BİRKAN – Uygulamalı davranış analizi dersi aldık. Uygulamalı davranış analizi sadece otizmlili bireyler için değil. Uygulamalı davranış analizi bir öğrenme yaklaşımıdır. Bu öğrenme yaklaşımı zihnin engelli çocuklar için de geçerlidir. Bize uygulamalı davranış dersi verildi ama bunu zihnin engelli, görme engelli, otizmlili çocuklara da uyguladık ama otizm, bir kavram olarak geçmedi, ben 1993 mezunuyum, biz 1993 mezunuyuz ve çok yakın zamanda otizm dersi daha seçmeli ders olarak kondu. Şu an hâlâ öyle sanırım, iki saatlik seçmeli bir derstir bu. Üniversitede hoca yoksa kimse o dersi okutmaz ya da kimse seçmiyorsa o dersi, okutulmaz. O zaman, tabii bu öğretmenlik uygulaması derslerinin de belki YÖK tarafından niteliğinin geliştirilmesi yönünde bir şeylerin yapılması gerekebilir.

Bütüncül bir yaklaşım demiştim. Aileler fiziksel aktivite, binicilik, hidroterapi gibi terapileri de almak istiyorlar ama bu konularda hiç devlet desteği yok, eğitime çok az var ama diğer terapiler üzerine hiç destek yok.

Şimdi şöyle bir sorun yaşıyoruz: Mesela bizim merkezimizde sporcular var. Müfettişler geliyorlar “Hocam, bu kim?” diye soruyorlar. “Beden eğitimi öğretmeni, sporcu” diyoruz ama millî eğitimde geçmiyor çünkü millî eğitimde onu bir yere koyamıyorsunuz. Vakıf elemanı oluyor, vakıf üzerinden biz onun maaşını, sigortasını ödüyoruz ama millî eğitimde gösteremiyoruz. Rehabilitasyon merkezleri belki örgün eğitime dönüşürse bu sorun da kalkacak. Ne zaman örgün eğitime dönüşür? Devlet desteği olursa..

AV. JÜLİDE IŞIL BAĞATUR – Dershane örneğindeki gibi.

SOBE VAKFI EĞİTİM DİREKTÖRÜ PROF. DR. BİNYAMİN BİRKAN – Evet, devlet desteği olursa yani yoğun eğitimi devlet desteklerse o zaman bu sorun da kalmayacak. O zaman, ben bu beden eğitimi öğretmenini de orada gösterebileceğim, belki diğer terapileri, atölyeleri filan da gösterebileceğim. Bununla ilgili de acilen bizim çözüme ihtiyacımız var. Hayır, illaki bir yerde gösterme... Vakıf üzerinde, yok. Millî eğitimde bir yerde... Memur olarak göster. Memur olarak gösterirsem, o zaman sen beni teftişe geleceksin “Bu adam memur, memurun ne işi var derste?” diye sormayacak mısın? Bu sefer de böyle bir sorun karşımıza çıkacak. O yüzden, bu konuların da ele alınması lazım.

Farkındalık çalışmaları, zaten, eminim, bütün gruplar bu konuda konuşmuşlardır. Farkındalık ama hangi konuda farkındalık? Ne olur? Otizm konusunda farkındalık, tamam. Bu konuda gerçekten STK’ler çok güzel çalışmalar yaptılar, daha fazla yapılması gerekiyor ama iyi eğitim, eğitim konusunda, olması gereken eğitim metotları üzerinde, olması gereken... Otizmlili bir çocuğun özel eğitimi nasıl olmalı? Eğer biz bu konuda ailelerde bir farkındalık yaratabilsek aileler de bunları okullardan, öğretmenlerden talep edecekler. Ne yapıyoruz? Okullara özel eğitim öğretmeni atayamıyoruz. Ben Rize’de proje yürütüyorum. Rize’ye bu sene atandı, son beş yıldır bir tek özel eğitim öğretmeni atanmamış devlet okullarına ve oradaki iyi niyetli dernekler de proje yapıyorlar “Hocam, burada bu öğretmenlere biz mesleki akreditasyonunu yapalım, mesleki yeterliliklerini geliştirelim, proje yapalım.” Memnuniyetle. Bir yıldır proje yapıyoruz. Gerçekten, çok güzel sonuçlar aldık ama taşıma suyla değirmen ne kadar döner. Sonra atanırlar gibi... O yüzden, ailelerinde hiçbir şeyden haberi olmadığı için bu öğretmenler ne biliyorlarsa ne gördülerse o şekilde eğitmeye çalışıyorlar ve perişan oluyorlar, tükeniyorlar yani ter içinde... Sınıflara giriyor mu öğretmenler? Hayır. Neden? Çünkü işin metodunu, tekniğini bilmiyor. Çocuk da perişan oluyor, öğretmen de perişan oluyor ama biz sonuçta ne yapıyoruz? Bakımın ötesine gidemiyoruz yani okullarımızda çok iyi niyetli öğretmenlerimiz var, okullarımızda çok güzel imkânlar da var zaman zaman, teknolojiyle donatılmış, şaşırtıyorum ben, uygulama evleri açılmış, inanılmaz materyaller var ama o materyalleri uygulayacak öğretmenler, öğretmenler konusunda alanın uzmanları

olmadığı için özellikle... Çünkü özel eğitmeni değil birçoğu -hadi, özel eğitimcilerin bazı yeterliliklere sahip olduğunu düşünelim- hem tüketiyorlar hem çocukların hayatı heba olup gidiyor. Yani biz bakıyoruz ama eğitim konusunda maalesef yeteri kadar etkili, nitelikli eğitim veremiyoruz.

Evet, kapsayıcı eğitim, kaynaştırma eğitimi ya da bütünleştirici eğitim -inclusion, inclusive- tamam, bu eğitimde bizim ihtiyacımız olan şey şu: Çocuğu yerleştirdiğimizde çocuğun desteğe ihtiyacı olabilir. Eğer otizmlili bir çocuğu bir sınıfa yerleştiriyorsanız yüzde 99 bir desteğe ihtiyacı olur. İşte bu desteği verecek olanlar gölge öğretmenler. Bakın, Yunanistan bunu yaptı, 2008’de bütün sınıflara gölge öğretmen verdi. Gölge öğretmenlerin maaşlarını da devlet ödüyor. Yeni bir sempozyumumuz var, oradan hocalar geldi, bu konuyu tartıştık. Ne oldu, sorunlar bitti mi? Maalesef, daha büyük sorunlar ortaya çıkmış şimdi. Şimdi, sınıfta gölge öğretmen ama kim gölge öğretmen? Herkes gölge öğretmen olabiliyor, kimin olacağı belirlenmemiş. Peki, gölge öğretmenlerin eğitimi ne? Belli değil. Sen başvuruyorsun, iş bulamadın, lise mezunusun ya da “Ben gölge öğretmen olmak istiyorum.” diyorsun, devlet seni atıyor oraya ama bu defa da yine çocuğa bir fayda sağlayamıyoruz, eğitimin kalitesini artıramıyoruz. Gölge öğretmenin özelliklerini, yeterliliklerini belirleyeceğiz, yetiştireceğiz ve mutlaka sınıflara gölge öğretmen atayacağız; aksi taktirde, imkânsız. Ben, her türlü iddiaya girerim, kaynaştırma, kapsayıcı eğitimde başarılı olamayız ne yaparsanız yapın, akıntıya kürek çekeriz. O zaman, gölge öğretmenler kimler olur, bunların yeterlilikleri nasıl olacak, bunlar nasıl yetiştirilecek, nasıl yerleştirilecek? Ama gölge öğretmen mutlaka ve mutlaka devlet desteğiyle olacak. Şu anda iyi niyet... Tamam, bir gölge öğretmen kavramı var ama daha çok aile belirliyor, aile onun maaşını karşılıyor.

Şu anda, Yunanistan’daki bir sorun da şu, yeni konuştuğumuz için bu örneği veriyorum: Sınıfa gölge öğretmen geliyor ya öğretmen “O çocuk artık benim sorunum değil, gölge öğretmenin sorunu.” diye bakıyor. Böyle sorunlar var. Bunların çok iyi düşünülmesi, analiz edilmesi ve o şekilde... “Alın, size gölge öğretmen” demek yeterli değil yani devamında başka sorunlar ortaya çıkabilir, bu konuların da konuşulması lazım.

Özel eğitim okullarının, örgün eğitimin desteklenmesi, yoğun eğitimin desteklenmesi, özellikle 0-6 yaşta. Nüvit Bey’in de bu konuda çok fazla şeyi var, sesini duyurmaya çalışıyor. Gerçekten bu kritik yaş. Eğer 0-6 yaşta biz eğitim verebilirsek ve bu çocukları kaynaştırma eğitimine hazırlayabilirsek daha sonra özel eğitime ihtiyacı olmayacak büyük bir kısmının. Bakın, özellikle 0-6 yaş, ne olur 0-6 yaş başlatalım. Tamam, diğerleri için imkânlar yok ama bu yaş kritik yaş, bu yaşta yaptığımız yatırım bize ileride çok daha büyük bir şekilde geri dönecek. Dediğim gibi, Nüvit Bey’in de çok güzel projeleri var bu konuda, o da özellikle bu yaş konusunda sesini duyurmaya çalışıyor, ben de bunu benimsiyorum.

Evet, tanı aldıktan sonra aileye rehberlik. Ne yapacak? Yol haritasını çizecek ve takip edecek bir rehber ihtiyacı var ailenin.

“Data base” sistem, okulun kalite göstergeleri dediğimde aslında bu giriyor, yani “data base” bir sistem yani biz bakıcı değil çocuğun eğitiminden sorumlu olmalıyız. İlerleyip ilerleyemediğini biz nicel verilere dayalı olarak sunabilmeliyiz, hesap verebilmeliyiz eğitmenler olarak. Hocam, bu çocuğu ne yaptın, nereye getirdin? Neydi, ne oldu?

Bu konuda Başkanım Mustafa Bey belki bir şeyler söylemek ister, devlet teşviki. Birçok konuda teşvik veriliyor, birçok illere teşvik veriliyor, niye eğitime teşvik verilmiyor?

Vakıf modeli çok güzel. Bakın, vakıflar Batılı ülkelerde, mesela Amerika’da şöyle yürüyor: Üç seçenek, yerel RAM’lar diyelim, vakfın verdiği eğitimler var, devletin verdiği eğitimler var ve sade şahısların, uygun bir yere yerleştiriyor ama ciddi teşvik var yani her şeyi devlet karşılıyor. Biz de

burada, vakıflar aracılığıyla bu hizmetlerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması konusunda çalışabiliriz ama burada tabii bu hibelerin -belki Başkanım örnek verecek- bu alana da aktarılmasında fayda olduğunu düşünüyoruz.

BAŞKAN – Buyurun Başkanım.

SOBE VAKFI BAŞKANI MUSTAFA AK – Sayın Başkan, buradaki herkesin hemfikir olduğu bir durum yoğun eğitimin gerekliliği. Biz, aslında, devletin destekleyebildiği kısım ile çocuğun ihtiyaç duyduğu kısım arasındaki farkı kapatmayı amaçlayan kuruluşlarız. Devletimizden desteklerini artırmasını bekliyoruz. Nasıl yatırıma öncelikli bölge ve sektörlerde istihdam, vergi yükünün azaltılması gibi destekler varsa, teşvikler varsa biz de buna benzer teşvikler istiyoruz çünkü bizim vakfımızda iktisadi kuruluşumuz var, biz rehabilitasyon, eğitim hizmetlerini bu kuruluş üzerinden yürütüyoruz. Bu kuruluşumuz zarar ediyor normalde, vakfımız onu destekliyor. Normalde, benim kendi işletmem olsa o kadar zarar ediyor olsam benim vergi vermemem gerekiyor ama bizim iktisadi kuruluşumuzu vakıf desteklediği için, açığı kapattığı için bir de ekstradan vergi çıkıyor. Biz devletten raporlar karşılığında öğrencilerimiz için toplam 40 bin lira alıyorsak inanın, her ay 40 bin liradan çok daha fazla SGK primi, gelir vergisi gibi şeylerle bu paralardan daha fazlasını devletimize geri ödüyoruz. Bu hususlarda da devletimizin desteğini bekliyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

IV.- ARAŞTIRMA KOMİSYONLARI

A)GÖRÜŞMELER

1.- Avukat Jülide Işıl Bağatur, Prof. Dr. Evren Yaşar ve SOBE Vakfı temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşmeler

BAŞKAN – Biz, aslında bu haftayı güzel planlamışız, 3’ü de birbiriyle entegre arkadaşlarımızı davet etmişiz, bizim bu planlamamızın böyle çok iyi geleceğini ben düşünmemiştim ama çok iyi olmuş.

Şimdi, arkadaşlar, ben önce oradan gireyim, haftaya perşembe günü yani bugün YÖK var, ÖSYM var, RTÜK var, TRT var, bir de Millî Eğitim Bakanlığı temsilcisi var, orada bir sunum olacak. Bu sunum yapan 3 arkadaşımızın bir kere buraya kesinlikle katılmalarını ben özellikle rica ediyorum çünkü eğitimci ve eğitmen eksikliği bizim asıl sorunumuz.

Bizim kendi aramızda düşündüğümüz şöyle bir şey var, daha tam gündeme getirmedik; YÖK’le görüştüğümüz zaman, bir üniversitemizde böyle bir fakülte açılabilir mi eğitimci yetiştiren... Bu, işte Eskişehir’deki Anadolu Üniversitesi olabilir, onun maddi imkânları biraz daha iyiymiş. Buna hangi üniversite talipse öyle bir şey olabilir, böyle bir düşüncemiz var bu konuda bir kere.

Tabii, şu çok önemli: Vakıflarla beraber derneklere de biz çok fazla önem veriyoruz. Ben bir zaman AGİT toplantısına gitmiştim. Orada yönetim modeli tartışılıyordu. İşte, geçenlerde de anlattım bunu da sizlere, yeni gelen arkadaşlarımıza da anlatabilirim. Diyor ki: “Devlet tek başına yönetmemeli; devlet, özel sektör ve sivil toplum örgütleri yönetmeli. Bizim buna üniversiteleri de katmamız gerekiyor yani artık üniversiteler önemli bir güç.

Bu, sizin SOBE, bir kere bunun çok güzel bir örneğini vermiş. Buraya sorunları sıralamışsınız, ben “Öneriler nerede?” diyecektim, siz onu açıkladınız, çok güzel oldu.

Biz diğer vakıflarımızdan, derneklerimizden de çok faydalandık bu konuda. Yani biz bu vakıfların, derneklerin veya gerekirse derneklerin vakıf şeklinde birleşmeleri veya oluşmaları, bunlara da çok önem veriyoruz, inşallah, tabii, kalite... Dünya nereye gidiyorsa biz de oraya gideceğiz, belli ama bizim bir farkımız var. Tamam, çok eksiklerimiz var ama biz çok dinamik bir toplumuz, bunu da bilelim.

Ben bu kadar tahmin etmiyordum yani mantar gibi sivil toplum kuruluşlarımız var, çok güzel örneklerimiz var, şimdi birbiriyle yarışan özellikleri var. Demek ki devlet bunları beraber bir entegre edecek, devlet düzenleyici ve denetleyici. Tabii, pozitif ayrımcılık kapsamında teşvik ve hibe konusunu da kesinlikle düşünmemiz gerekiyor. Bugün bizim için iyi oldu bu. Biz, Güneydoğu’da veya İç Anadolu da bazı bölgelere ne yapıyoruz? İşte, teşvik. Bazı illerimiz var, o illerimize teşvik veriyoruz, bazı vergilerden, SGK primlerinden muaf tutuyoruz. Nedir bu? Kalkınma. Esas kalkınmamız da budur. Kalkınmamız için de bu destek inşallah. Bizim Komisyonumuzun da varlık sebebi budur. İlk defa, toplu hâlde, biz, bunu, üç aylık bir sürede inşallah bitireceğiz. Onun için, öbür toplantıya da özellikle sayın hocalarım sizi, Sayın Binyamin Hocamı, Evren Hocamı bekliyoruz, Jülide Hanım’ın zaten mutlaka katılması gerekiyor.

AV. JÜLİDE İŞİL BAĞATUR – Ben bir ek yapacağım müsaadenizle.

BAŞKAN – Bitireyim, söz vereceğim.

Bu önümüzdeki toplantılar, bugün sunum yapan arkadaşlarımızın mutlaka katılması gereken toplantılar. Biz muhtemelen Meclis olarak bayrama kadar çalışma durumumuz var. Yani bu şu demek: Galiba temmuzun sonuna kadar Meclis çalışacak. Bizim de süremiz Meclis çalışırsa işliyor. Bayramdan sonra tam dolduruyoruz doksan günü ama ondan sonra bir ay ilave süre alabiliyoruz, ekimde tekrar başlıyoruz, muhtemelen kasıma da bitirmek zorundayız. Sizin bunu bilmeniz de fayda var. Bu toplantılarımızı da şöyle yapıyoruz: Tabii, bizim için esas olan, milletvekillerimizin buraya katılmalarını sağlamak için Meclis çalıştığı günlerde yapıyoruz. Çarşamba ve perşembe günleri saat 11.00’de biz toplantılarımızı yapıyoruz. Bunu herkes bilsin. Arzu ederseniz sizlere duyurulabilir, Komisyondaki arkadaşlarımız size iletebilir, önümüzdeki haftanın programını da iletebiliriz. Daha önce sunum yapmış arkadaşları da buraya davet edelim.

Hepinize teşekkür ediyorum.

Şimdi, ben milletvekili arkadaşlarımızdan söz isteyenler varsa onlara söz vereceğim, daha sonra sizlere de söz vereceğim.

Evet, Sayın Milletvekili, buyurun.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Sunumunuz için çok teşekkür ediyorum.

Ayrıca, vakfınızın kurmuş olduğu bu ünitenin de SOBE’nin de çok verimli olduğunu görmek beni sevindirdi. İnşallah, ziyaret ederiz Başkanım.

Ben hep aynı konuya temas ediyorum, rahatsızlığımı da bu noktada belirtmek istiyorum.

Burada “Neden Otizm” başlığı altında “Dünyada her 59 kişiden biri.” diyorsunuz. 1985 yılında her 2.500 çocuktan birine konulan otizm tanısı, 2001 yılında 250 kişiye düşüyor, 2013 yılında 88 kişi, şimdi ise 59 kişi. Dolayısıyla, otuz dört yılda 42 kat artmış. Bunun üzerine bizim bir düşünmemiz gerekiyor Sayın Başkanım. Yani bilim adamlarının bunun üzerinde çalışması lazım. Bizim bir neslimiz, gençliğimiz yok ediliyor çünkü bizim gençliğimiz en büyük yatırım yapılması gereken varlıklarımız. Yoksa geleceğimiz kararıyor.

Tabii, şu anda uyuşturucu başlı başına bir problem, ulusal, insani bir problem hâline geldi. Bugün yine, terör başlı başına düşünen beyinleri yok etme projesi, uyuşturucu düşünen beyinleri yok etme projesi.

Tabii, bu bir rahatsızlık, arzu etmediğimiz bir durum fakat bu kadar hızlı bir şekilde artması toplumda geleceğimizin yok edildiği anlamına geliyor. Sebebini çok iyi araştırmak gerekiyor. Tabii, özellikle doğum yaşının kadınlarda ilerilere gelmesi bunun bir sebebi olarak gösteriliyor ancak sadece bu mudur, gıda etkili midir, ilaçlar etkili midir veya aşılar etkili midir; bunun üzerinde tekrar durulması gerektiğini ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyorum.

Arkadaşlar not alıyorsunuz, sonra size cevap için söz vereceğim.

Sayın Vekilim, buyurun.

VİLDAN YILMAZ GÜREL (Bursa) – Sayın Başkan ve değerli hazırun; ben de hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, özel eğitim alması gereken bir çocuğum var, o yüzden hocalarıma teşekkür ediyorum ve avukat hanım da dâhil çok iyi ifade ettiniz.

Biz bir karmaşa içerisindeyiz, çocuğu nereye götüreceğimizi bilemiyoruz, her duyduğumuz yere gidiyoruz; bu, sağlık kurumları da oluyor, rehabilitasyon merkezleri de oluyor, hocalar da oluyor, “Alternatif tıpcıyız.” diyen de oluyor, her yere gidiyoruz çünkü çocuğumuzun iyileşmesini istiyoruz.

Tıp, maalesef, beyin konusunda... Yani vücudu beyin kontrol ettiği için anladığımız kadarıyla yeterince keşfedilememiş, bilinmemiş. Dolayısıyla, biz bunların hepsini deniyoruz, bize tam bir bilgi verilemediği için.

O yüzden, tanının erken konulması, konulabilmesi ve yönlendirilmesi çok önemli, bunda da avukat hanımın söylediği gibi hukuki eksiklik var, kesin, bununla başlanması isabetli olur. Kanun ve altındaki normlarla yönlendirilirse, en azından sizin kadar ihtisaslaşmamış bizim muhatap olduğumuz arkadaşlar mevzuat gereği yönlendirmek zorunda kalmış olurlar; kendi kafalarına göre “Şunu denerseniz iyi olur.” demezler, bizler de yanlış yerlerde zaman kaybetmiş olmayız.

Benim çocuğum havale geçirdikten sonra dedim ki: “Benim maddi imkânım var, bu konuda nerede tedavi edilmesi gerekiyorsa biz oraya gidelim yani helikopterle, uçakla, neyse, dünyanın neresindeyse oraya gidelim.” Maalesef, bize cevap verilemedi ve çok ufak... Neyse onlara girmeyeyim. Bir kere, imkânı olan olmayan herkesin, ayırım yapılmaksızın nereye gitmesi gerektiği konusunda yönlendirmeyi yapalım, tarifini yapalım, özel eğitim kanununu çıkaralım Sayın Başkanım. Evren Hocamın dediği gibi de hastanın, özel eğitim alması gereken çocuğun ya da bireyin sağlık kurumlarında mı, rehabilitasyon merkezlerinde mi yoksa okulda mı eğitim alması gerektiğini de net çizelim. Böylece ailelere büyük bir katkıda bulunmuş oluruz diyorum.

Vakıf yöneticilerimize şunu söylemek istiyorum: Biz, sizden önce dinlediğimiz STK’ler ve derneklerden aynı serzenişleri duyduğumuz ve tespit ettiğimiz için tekrar etmiş oluyoruz. Kesinlikle seanslar yetersiz; artırılması gerekiyor, ücretler yetersiz; takviye yapılması gerekiyor çünkü siz kamu yararı statüsünde değerlendirilmesi gereken yerlersiniz, bu nedenle de vergi yükünüzün hafifletilmesi ya da diğer KDV indirimi, vergi indirimi gibi ayrıcalıklardan kesinlikle faydalanmanız gerekiyor.

Bu anlamda ben size kesinlikle destek veriyorum, defaten tekrarlamış olacağım ama örgün eğitime geçilecekse yani devlet okullarında yapacaksak biz bu işi, vakıflar ve özel rehabilitasyon merkezlerinin statüsü ne olacak, nasıl devam edecekler, onu da bize söyleyebilmeniz gerekiyor.

BAŞKAN – Evet, o ilişki nasıl olacak?

VİLDANYILMAZ GÜREL (Bursa) – Yani onlar da yüzlerce olduğu için ne olacaklar, kapanacaklar mı?

Biz, aile olarak -ona da kesinlikle katılıyorum- bilinmezlik olduğu için at terapisi iyi gelecek, yüzme iyi gelecek, robotik yürümeler iyi gelecek, bunların hepsini denemek istiyoruz ama “Sizin eğitiminizde şu gerekiyor.” diye belirlenirse onda devam ederiz, yoğun terapi kesinlikle, prensip bir terapi kesinlikle olması gerekiyor.

O anlamda teşekkür ediyorum verdiğiniz desteklerinizden, önerilerinizden, taleplerinizden dolayı.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Vekilim, buyurun.

HÜSEYİN AVNİ AKSOY (Karabük) – Sayın Başkan, değerli konuklar; öncelikle sunum yapan arkadaşlara teşekkür ediyorum.

Ben çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanıyım.

Şimdi, bir buz dağıyla karşı karşıyayız, üstündekini görüyoruz geçen de söyledim ve mevcut durumla mücadele ediyoruz.

Benim bilim insanlarından istediğim... Biz tıp fakültesini bitirince ihtisas yaptık, Anadolu'ya tayin olduk, sahada doktorluk yaptık ama bir kısım arkadaşlarımız da üniversitede akademik kariyer yaptılar. Tam şu anda geldiğimiz durum, bunun etiyojisi, sebebi üzerinde araştırma yapmaları gereken bir durum. Yani şu anda biz sonuçla uğraşıyoruz. Elimizde en iyi tedaviler, hakikaten çok çalışma var, hepinizi tebrik ediyorum ama sebep konusunda çalışmaların yeterli olduğunu görmüyorum. Yani mesela bir ara aşılar, hava kirliliği filan denildi ama pozitif bir done yok, rastgele konuştular ve aşılar kesinlikle sebep değil, bunu biliyorum. Aşıyla ilgili Hacettepe'den Profesör Doktor Mehmet Ceyhan'la sık sık görüşüyorum Aşı Komitesiyle ilgili. O yüzden, bunu da burada belirtiyim. Bilim insanlarının otizm, diğer gelişimsel bozukluklar, hatta down sendromu... Neden kromozom 21 oluyor, gerçek sebep ne? İleri yaşta oluyor, çok erken yaşta oluyor. Bu konuda araştırma, geliştirme yapılarak bilim insanlarının emek vermesi gerektiğine inanıyorum. Etiyojolojiyi bulursak tedaviyi çözeceğiz, şu anda tedavi için çırpınıyoruz. Benim söylemek istediğim bu.

Üniversitede olanların, bilimle uğraşanların bu konuda yoğunlaşmasını ve bizim de üzerimize buradan bir görev düşerse, ekonomik boyutu olarak bunu sağlamaya çalışmalıyız diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Evet, biz teşekkür ediyoruz.

Sayın Vekilim, buyurun efendim.

BAHAR AYVAZOĞLU (Trabzon) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Öncelikle sunum yapan tüm yetkililere çok teşekkür ediyorum.

Dünden bugüne geldiğimiz nokta açısından, durduğumuz yeri çok önemsemekle birlikte, bir on yıl, yirmi yıl sonra gelebileceğimiz yeri de hayal ederken bugünden yaptığımız çalışmaların da ne kadar hayati olduğunu hep birlikte görüyoruz. O yüzden, inşallah, bir on yıl sonra elde edeceğimiz verilerin ve bu çocuklar için yapabileceğimiz çalışmaların belki çok daha erkene alınabilmesi için hayati öneme sahip bu toplantılarda katkılarınızdan dolayı hepinize teşekkür ediyorum.

Ben sadece bugün bana ulaşan bir maili sizinle paylaşmak istiyorum. Biz burada çok toplantı yaptık, çok kurum yetkilisi dinledik; sağlık alanında, eğitim alanında, hukuki alanda. Ama neticede gördüğüm kadarıyla ailelerimizin sorunları aynı eksen etrafında birleşiyor. Bu ailelerimiz her gün, her an bu problemlerle karşı karşıya oldukları için neredeyse bizim uzman gözüyle baktığımız ama alanında ihtisaslaşmamış, biraz önce de konuya değindik, birtakım konularda, işte öğretmen olsun sağlık personeli olsun kişilerden çok daha fazla veriye sahipler, bilgiye sahipler. Bu anlamda, bana gelen bu maili de madem ben bu Komisyonun üyesiyim, sizinle okuyup paylaşmak istiyorum. Tekrar bir şey ama altını çizmek açısından da önemli görüyorum.

“Merhabalar Sayın Bakan, sayın milletvekilleri; ben otizmlı bir evladı olan binlerce anneden bir tanesiyim. İçinde bulunduğumuz durumu sizlere naçizane anlatmaya çalışacağım.

Çok yerlere başvurdum, çok şeyler denedim ama bu içinde bulunduğumuz durumun tek başına üstesinden gelebilmek çok zor. Bir yerden sonra konu maddiyata ve sosyal etkinliklere bağlanıyor. Biliyorum ki çocuğu için çabalayan ailelerin ortak sorunu bu. Otizmlı ve diğer özel çocuklarımız için yaptığımız çalışmaları ve verdiğiniz destekleri görmezden gelemeyiz, hepinize çok teşekkür ediyoruz. Ancak haftada iki saat bireysel ve bir saat grup dersi olarak verilen rehabilitasyon desteği yeterli değil, ders saatlerinin daha fazla olmasını rica ediyoruz. Sosyalleşmeleri için gerekli olan aktivitelerin -yüzme, jimnastik, binicilik ve masa tenisi gibi- bu çocuklara iyi geldiği tıbben ispatlanmıştır. Bu etkinliklerden maddi ve manevi tam destek istiyoruz. Belediyelerimizin özel çocuklarımızı okullardan alıp bu tür etkinliklere götürdüğünü biliyoruz ama bu da maalesef zaman zaman yeterli olmuyor. Bu imkânlardan yararlanamayan, tam zamanlı kaynaştırma öğrencileri var. Özel eğitim sınıfında okuyan çocuklarımızın kaynaştırma saatlerinde müzik, beden ve resim dersleri dışında, kaynaştırmaya alınmasının daha yararlı olacağını düşünüyoruz. Ayrıca, tam zamanlı kaynaştırma öğrencilerimizin aldığı Türkçe, matematik, fen gibi temel dersler de öğretmen yetersizliği yüzünden aynı ders saatinde çocuk bireysel derse alınamıyor. Örneğin, Türkçe dersi sırasında alınıp bireysel matematiğe götürülüyor ve bu durum çocukları olumsuz etkiliyor. Çünkü siz de bilirsiniz ki çocuklarımızın bir rutin içinde planlanmış olarak hareket etmesi gerekiyor. Ani değişikliklere ani tepkiler göstererek hem kendilerine hem de çevreye rahatsızlık verebiliyorlar.

Çocuklarımızın engel durumunu belirten ve bakım ücreti almalarına olanak sağlayan raporların doktorlar tarafından her zaman doğru bir şekilde hazırlanmadığını düşünüyorum. Örneğin; akademik, sosyal ve bedensel anlamda sıradan çocuklar arasında kaynayabilecek bir çocuğa ağır engel raporuyla bakım ücreti verilirken; akademik, sosyal ve bedensel olarak kendini ifade edemeyen bir çocuğa hafif düzey raporu verilip bakım ücreti verilmiyor. Ayrıca biz ailelerin düşüncesi, “ağır” ya da “hafif” olarak ayırmaksızın, bütün çocuklara eşit koşullar sağlanması gerektirdiği. Çünkü bakım ücreti alamayan çocukların aileleri onlara bireysel ve sosyal eğitimlerini kendi imkânlarıyla sağlamaya çalışıyor ve yetemiyorlar. Örneğin, ortalama bir özel eğitim öğretmeni saatlik eğitim için 100 lira alıyor. Bu eğitimi haftada 2 kez alan aileye bu aylık 800 lira, özel yüzme dersi 320 lira, toplam 1.120 liraya mal oluyor ve bunu orta düzeyde çalışan birinin ödeyebilmesi çok zor. Toplumumuz bu konularda bilgisiz, duyarsız ve bazen acımasız. Bu özel çocukların diğer veliler ve çocuklar tarafından dışlanıp, damgalanıp, istenmediği üzücü ama gerçek.

Benim birkaç sayfaya sığdırmaya çalıştığım bu durumun bu kadar basit olmadığını, ailelerin psikolojisinin iyi olmadığını belirtmek istiyorum ve bu nedenle ailelere psikolojik destek ve eğitim desteği de bekliyoruz. Çocuklarımızın durumunu anlatan reklamlar, kamu spotları, filmler, söyleşiler ve bu konuyla alakalı bilgilendirilmelere daha fazla yer verilmesini istiyoruz.

Hepinize çabalarınızdan dolayı çok teşekkür ediyorum.

Bahar Erden”

Bunu sizinle paylaşmak istedim ve katkılarınızdan dolayı hepinize tekrar teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Evet, bir ailenin sorunları, sıkıntıları, beklentilerini kayda almış olduk, gayet güzel oldu. Evet, çok güzel özetlemiş.

Evet, önce milletvekili arkadaşımıza söz vereceğim, daha sonra size.

Buyurun Sayın Vekilim.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Değerli Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım, çok değerli misafirlerim ve SOBE Eğitim Kurumundan gelen eğitimcilerimiz; ben de hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Bugün de benim oğlumun raporunu almak için gittik, RAM’daydık, onun için geledim, evveliyatında da bir işim vardı.

Aslında bugün çok önemli bir sunum vardı burada. İşin eğitim kısmı çok önemli. Tabii, sağlıkla alakalı, çok komplike, yani bir çok uzmanı ilgilendiren, birçok kurumu ilgilendiren problemler ve sorunlar var ama eğitim mevzuu en önemli ve en can alıcı olan kısmıydı, aileleri çok ilgilendiren. Bugün bulunmayı isterdik ama olmadı, kismet olmadı.

Tabii, ben de bir engelli annesiyim, yaşanan sorunları çok iyi biliyorum. Bahar Vekilimizin okuduğu mektuptaki mevzuları bir yıllardır yaşadık, bizzat içindeyiz. İnşallah, tabii, bu Komisyon çok verimli olacak, Allah’ın iziyle, inanıyorum.

Yani Türkiye’de birçok şeyler yapıldı, çok şeyler yapıldı, yirmi yılda ciddi bir mesafe katettik. Ben de bir engelli annesi olarak durumun çok farkındayım. Ama bu alanın zorluğundan da kaynaklanan ve teşhis konulamamış olmasından kaynaklanan, dolayısıyla ciddi problemler var. Gelişen ve gelişmesi gereken bir konu, bir alan. Dolayısıyla tabii ki sorunlar var ve olacak ama sorunları çözmek noktasında, çağa uygun tedbirler koymak noktasında ve dünyada neler yapılıyor, başka ülkeler bu problemlere nasıl çözümler üretiyor, bunları da tespit edip ona göre bir yol haritası belirlemek noktasında hayati bir çalışma olduğunu düşünüyorum bu yaptığımız çalışmanın.

Ben teşekkür ediyorum hepinize.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Şimdi, arkadaşlarımız cevap verebilirler.

Binyamin Hocam ilk sözü aldı.

Buyurun Hocam.

SOBE VAKFI EĞİTİM DİREKTÖRÜ PROF. DR. BİNYAMİN BİRKAN – Ben tüm sorulara kendimce cevap mı vereceğim, yoksa sorular paylaştırılacak mı, nasıl ilerliyoruz?

BAŞKAN – Siz, sizi ilgilendiren konuda cevap verebilirsiniz.

SOBE VAKFI EĞİTİM DİREKTÖRÜ PROF. DR. BİNYAMİN BİRKAN – Ben açıkçası şunu söylemek isterim: Evet, sebebi araştırılmalı çünkü eğer sebebini bilirsek önlem de alabiliriz belki. Ama bu konuda gerçekten çok iyi kuruluşlar var ve ciddi bütçeler ayırıyorlar bu işin sebebini öğrenmek için.

Otizmse bunlardan biri şu anda dünyada, çok büyük bütçeler ayırıyorlar. Bu konuda çok sıkı çalışmalar var ama ülkemizde niye olmasın? Bu konuyla ilgili çalışmalar yapılırsa, dediğim gibi, hani nedenini bilirse önlem alabileceğiz çünkü öyle olacak.

Bir diğeri, otizmin artışı, niye bu kadar artıyor? Ülkemizde bu konuda yapılmış çok sağlıklı sayımlar yok. Yani biz yurt dışında belirlenmiş oranları dikkate alıyoruz, “59’da 1” diyoruz. Mesela, Kore’de daha yüksek, 40’lara filan düşüyor. Belki ülkemizde daha sık görülüyor, bilemiyoruz. Artışın nedenlerinden biri, Batılı ülkelerde yapılan çalışmalar da şu: Tanı kriterlerinin daha iyi belirlenmiş olması. Daha iyi fark edebiliyoruz ve daha iyi... Çünkü bir kılavuz var biliyorsunuz ve o kılavuzu biz baz alıyoruz tanı koyarken. O kılavuzda bu kriterler çok net, daha açık şekilde belirlenmiş durumda. Bunun da artışın nedenlerinin arasında olduğu söyleniyor. Ama kirleniyoruz, biliyorsunuz, her açıdan dünya kirleniyor. Teknolojik bir kirlenme var, doğa kirleniyor, bunlar da hani artışa sebep olabilir.

Şuna cevap vermek istiyorum, Sayın Vekilimizin “Rehberlik araştırma merkezlerinin statüsü ne olmalı?” sorusuna. Bu, güzel bir soru. Şimdi, okul çağında... Şimdi, mesela Amerika’da seanslı eğitim yok, örgün eğitim var. Yani çocuğun ihtiyacına göre, eğer 3 yaşından küçükse, 3 yaşından sonra örneğin Amerika’da devlet karşılıyor ama 3 yaşına kadar da orada bir sıkıntı olabiliyor. Okul çağında bir çocuğun öncelikle örgün eğitimin içinde olması gerekiyor. Ama destek eğitimi de... Artı, kaynaştırma eğitimine geçiş yapmış olanların da desteğe ihtiyacı olabilir. Okul öncesinde özellikle kreşe, anaokuluna gidiyor ama desteğe de ihtiyacı olabilir. Bu destek de yine uzmanlar tarafından belirlenip bu desteğe göre çocuğun raporu çıkabilir. Statüsü örgün eğitimi olduğunda okul eğitimi oluyor. Eğer seansı yaparsanız, bu, yaygın eğitime giriyor. Gerçekten bu ayrımın iyi belirlenmesi, iyi tespit edilmesi lazım. Bu konuda yine Nüvit Bey’in de çalışmaları var, önerileri oldu. Seansa göre, çocuğun ihtiyacına göre seansları belirlemek ama dediğim gibi, yoğun seans olduğunda bu, örgün eğitime giriyor. Yani çocuğun sadece spesifik alanlarda ya da becerilerde gelişimini desteklemiyorsunuz, örgün eğitimde o tüm yaşamını yani o tüm gününü planlıyorsunuz. Bakımı da içinde, eğitimi de içinde olmuş oluyor.

Mektupla ilgili Mustafa Başkan cevap verecekti sanırım, yanılıyorsam.

Benim genel olarak söylemek istediğim şeyler bunlar sorularla alakalı ama gelecek olan cevaplara istinaden bazı eklemeler yapabilirim.

BAŞKAN – Jülide Hanım, siz buyurun.

AV. JÜLİDE IŞIL BAĞATUR – Efendim, şöyle: Hem birtakım sorulara cevap vermek hem de bir konuya, Binyamin Bey’in konuşmasına ek olarak...

Öncelikle aslında özel eğitimin tanımı nedir? Özel eğitimin 3 tane çok önemli unsuru var: Özel yetiştirilmiş personel, yapılandırılmış bir ortam ve destek eğitim. Bunlar olmadan özel eğitiminden bahsetmeniz mümkün değil. Yine aslında gölge öğretmen vesair rehabilitasyon merkezlerinden bahsettiğimizde –dikkatinize- bunların özel eğitimin temel unsurlarındaki yapısal eksikliklerden kaynaklandığını görüyoruz.

Şimdi, Sayın Başkanım destek eğitimden bahsederken çok önemli bir cümle kullandı, dedi ki: “Biz devletin sunduğu imkânlarla çocuğun ihtiyacı olan aradaki farkı kapatıyoruz.” Şimdi, Anayasa’mıza göre eğitim parasız ve zorunlu. Bunun karşılığı olarak devlet uluslararası standartlarda bir eğitimi, sözleşmeye göre kapsayıcı eğitimi, kendi resmî okullarında ve özel okullarında... Çünkü resmî okullarda devlet bu hizmeti bizzat vermek zorunda, özel okullarda da kendi standartlarına uygun bu hizmetin verildiğini denetleme yükümlülüğü bulunmakta. Dolayısıyla, buradan baktığımızda, şimdi “destek eğitim” dediğimiz şey 2’ye ayrılıyor. “Okul içi destek eğitim” dediğimiz şey maalesef şu anda Millî Eğitim Bakanlığı mevzuatında “destek eğitim odası” şeklinde düzenlenmiş. Fakat, yapılandırılmış

bir ortam, yetiştirilmiş uzman personel olmadan, siz de takdir edersiniz ki efendim, bir oda çok da anlam ifade etmiyor. Öte yandan, “okul dışı destek eğitimi” çünkü “İhtiyacı olan orada.” diyoruz. Bir lokanta düşünün, mutfak başka bir yerde yani yemeklerin piştiği mutfak okulda değil, başka bir yerde. Çocuk peki vaktini nerde geçiriyor? Çocuk vaktini sabah sekiz buçuktan dört buçuğa kadar okulda geçiriyor. Dolayısıyla, asıl yapmamız gereken şey, efendim, güçlü okullar. Bizim odaklanmamız gereken, biz bu işi okullarda çözeriz efendim, okul dışında hiçbir kaynak... Bakın, Türkiye bir dersaneler örneğini yaşadı. Dersaneler okullara dönüştü. Neden? Çünkü eğitim, merkezi sınav sisteminin yeterli olunmadığı düşünüldüğü için kamuoyu tarafından, herkes çocuklarını dersanelere gönderiyordu. Dolayısıyla, bir süre sonra eğitim oraya kaymaya başladı. Ben aileden eğitimciyim, annemin çok güzel bir anekdotu var: “Kızım, hocalar ne yapıyorlar? Siz bu çocukları dershaneye derslere gönderiyorsunuz. Biz bu işleri sıralarda hallederdik.” derdi.

Şimdi efendim, bu rehabilitasyon merkezlerinin dersane modelleri var. Türkiye’de zaten temel olarak eğitim, resmî okul ve kurumlarda veriliyor, yüzde 95, yüzde 94; 6-7 oranındaydı ki yakın zamanda, yüzde 35’i zaten çıkması özel öğretim kurumlarının öngörülüyor. Zaten Millî Eğitim Bakanlığının stratejik planında da bu yer almakta. Dolayısıyla çok rahatlıkla rehabilitasyon merkezleri, örgün özel öğretim genel müdürlüğüne bağlı örgün öğretim kurumları hâline dönüştürülebilir. Ancak tekrar ediyorum burada önemli olan, yapısal olarak biz kapsayıcı eğitime mi gideceğiz yani bütün okulları herkese mi açacağız, yapısal anlamda her şeyi mi düzenleyeceğiz? Bana göre biraz uygulaması zor şu anda. O zaman tam bir kaynaştırma eğitimini, işte gölge öğretmen de aslında o kapsamdadır, şu anda adı “gölge öğretmen” yarın çok affedersiniz “mölge öğretmen” olacak başka bir... Çünkü eğitimde ihtiyaçlar tükenmeyecek. Biraz önce tanımdan bahsettim. Müfredat, özel eğitim programı, personel, personel mümkün olduğu kadar çeşitli olmalı, rehberlik servisleri gibi ayrı özel eğitim servisleri bulunmalı. Dolayısıyla bana göre her şeyden önce bütün bu konuşmalarda özel eğitim kanunu yapılması gerekliliğini ortaya koyuyor.

0-6 yaş çok önemli, biraz önce Millî Eğitim Bakanlığının en son istatistiklerini verdim o kadar minik bir düzeydeki, ağaç yaşken eğilir, özel eğitimde en büyük başarılar küçük yaşlarda sağlanıyor.

Bir de son olarak ilave etmek istediğim şu: Şimdi otizmliler sayılabiliyor. Peki ya diğer sayılamayan yaygın gelişimsel bozukluklar? İstanbul’da inanın, gidin bir çocuk psikiyatristinden zor randevu alırsınız. Özgül öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu, disleksi inanılmaz derecede artmaya başlamış durumda. Otizmliler sayılabildiği için, hani nispeten görünür olabildikleri için seslerini duyurabiliyor, peki onlar? Yani inanılmaz, sayı olarak, asıl kaynaştırma kapsamında okuması gereken onlar, ki bu yeni yönetmelikte lise çağlarında çok rahatlıkla mesleki ve teknik eğitime doğru itilme tehlikesi altındalar. Bu kötü mü? Hayır değil. Ama fırsat eşitliği kapsamında biz her şeyden önce çocuğun kendi potansiyelini en üst düzeyde gerçekleştirmesini sağlayacak eğitimi vermek zorundayız. Bu mesleki teknik eğitim de meslek. Biz buna mecbur etmemeliyiz. Dolayısıyla benim eklemek istediklerim bunlar. Yani bunlar altyapı olarak çok rahatlıkla... Çünkü bizim bir de özel okullarımız var, onlar da özel gereksinimli öğrenciyi resmî okullar gibi almak zorundalar. Hiçbir farkları yok efendim, velinin talebi olduğu sürece özel okul eşittir resmî okul, hiçbir uygulama açısından da gerek kayıt kabulde gerekse diğer hususlarda. Dolayısıyla özel öğretim kurumları kapsamında... Yani bence gölge öğretmenenden, ondan bundan çok bizim oturup bir temeli, biz nereye oturtacağız bu binayı, nereye doğru gidiyoruz? Bunun gerekliliği bu konuşmalardan bir kere daha ortaya çıkıyor.

Çok teşekkür ediyorum dinlediğiniz için.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Özel eğitim kanununu yavaş yavaş yazmaya başlayalım.

Buyurun Mustafa Bey.

SOBE VAKFI BAŞKANI MUSTAFA AK – Sayın Başkanım, vekilimize gelen maille ilgili ben bir SOBE’deki uygulamayı anlatayım.

Şimdi, tanı almış öğrenci, otistik öğrenci kurumumuza geliyor, Binyamin Hocamızın önderliğinde bir ekip teste tabi tutuyor. Gerekli ders saati ve metot belirleniyor. Biz o aşamadan sonra vakıf yönetimi olarak bunun ücretlendirilmesiyle ilgili, aileyle görüşüyoruz. Ailenin gelir durumuna bağlı olarak yani bundan bağımsız önce ders saati belirleniyor, ailenin gelir durumuna bağlı olarak biz ne kadarını onun karşılayabileceğini öğreniyoruz, daha sonra gerekli tüm miktarı vakıf olarak biz burslandırıyoruz. Şu ana kadar hiçbir öğrencimize parası kadar ders verelim demedik yani gelen her aileye biz vakfımızın prensipleri doğrultusunda destek sağlamaya çalışıyoruz ve çalıştık. Şu an eğitim gören öğrencilerimizin yarısından fazlası zaten burslu öğrencimiz.

Ben sözümün sonunda, Konya Ankara’ya hızlı trenle 2 saate yakın. Siz bugün trene bindiğiniz an 2 saat sonra bizim tesisimizdesiniz inşallah. Hepinizi orada ağırlamaktan büyük mutluluk duyarız. Belediye Başkanımız ve Vakıf adına. Sizi oraya davet ediyoruz efendim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim, inşallah.

Buyurun efendim.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ FTR ANA BİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. ŞEHİM KUTLAY - Herkese merhaba.

Şimdi, ben 1997’den beri çocuklarla ilgilenen bir FTR hekimiyim. Burada da aslında şöyle gelgitlerimiz var: Şimdi özel gereksinimli çocuklarda bu alanda çalışanlar bunu çok yakından bilirler aslında. Böyle bir çocuğa sahip olduğunuz zaman bir dönem bu çocuğun tedavisiyle ilgili çok büyük uğraş verir aileler, kesin bir sonuç almak için çok çeşitli yerlere başvurulur ve oradaki temel amaç, aslında biraz önce sayın milletvekillerinin de söylediği gibi nedeni belli olsun, o nedene yönelik kesin bir çözüm bulunsun ama bu, her zaman mümkün değil. Biz bu çocuklarla ve ailelerle karşılaştığımız zaman da aslında, evet tıbbi rehabilitasyonu ya da tedavisi devam ederken ama bunun ayrılmaz bir parçası olarak eğitimin eş zamanlı devam etmesi gerektiğini ailelere anlatmak için hep bir dönem geçiririz.

Şöyle örnek vereyim ben size: Mesela serebral palsili ya da beyin felçli bir çocuk ailesiyle karşı karşıya geldiğimiz zaman ailenin ilk başta istediği en önemli şey: “Hocam yürüsün, tuvalete gitsin.” en önemli şey. Ben mesela her seferinde “Kreşe gidiyor mu, eğitime başladı mı?” “Hocam o sonra, biz onunla ilgileneceğiz.” Halbuki böyle değil. Yani dolayısıyla da bu işi düzenleme yaparken -ben Işıl Hanım’a son derece katılıyorum- bir kere hepimiz yani bu paydaşlar olarak bu çocuklar için eğitimin çerçevesinin mutlaka belirlenmesi gerekir. Tıbbi tedavisi ya da tıbbi rehabilitasyonu eğitimi ayrı şeyler yani eğitim olmazsa olmaz ama tedavi ve tıbbi rehabilitasyon da olmazsa olmaz. Şimdi bizim uygulamada şöyle bir sorunumuz var: Aile ya da bu alandaki kişiler, bir çocuk özel eğitim merkezine gittiği zaman sanki her şey bitmiş gibi algılanıyor, halbuki hiç öyle bir şey yok. Yani haftada üç gün, ki bu RAM’larda yönlendirmeye bağlı olarak çocuk işte fizyoterapi mi alacak özel eğitim, bireysel eğitim mi alacak yoksa grup tedavisi mi, bununla olması mümkün değil. Bu sefer ne başlıyor? Şu başlıyor: Aileler aradaki eksiği kapatmak için sistemde var olan her yolu denemeye başlıyorlar. Bu ne oluyor? Senede 90 seans bu sefer özel eğitim değil de rehabilitasyon merkezlerinde çocuğun taşınıp götürülüp getirilmesi. Sonra böyle yıllar geçiyor, dönüp bakıyorsunuz, aslında günlük yaşamda bağımsız olabilecek, kendine

yetebilecek, belirli akademik seviyelere ulaşabilecek birçok çocuk mevcut kapasitesinin altında, bakıma muhtaç bir şekilde dolaşıyorlar. Dolayısıyla bu çok büyük bir maliyet aslında yani toplumsal maliyeti bunun çok fazla, devlete, aileye ve bireye çok büyük toplumsal maliyeti var.

Neye yol açıyor bu? Bu bakıyoruz geçenlerde ben öğrencilere de şunu söyledim, serebral palsy özelinde söyleyeyim, Türkiye’de serebral palsy sıklığıyla ilgili oran binde 4, dünyada da binde 2-2,5’lerde ve bu oran azalmıyor aslında. Peki biz yetişkin popülasyona baktığımız zaman sıklığı bu kadar olan bir hastalıkta bu insanları yetişkinlik döneminde toplumda görebiliyor muyuz? Göremiyoruz. Neredeler? Evlerdeler. Çünkü mevcut gelmeleri gereken duruma gelmediler. Ne oluyor? Bir süre sonra aile bıkıyor, maddi manevi tükeniyor ve de ne oluyor? Evlerde bakılır hâle gelebiliyorlar. Dolayısıyla bence -ben Işıl Hanım’a çok katılıyorum- yani eğitimin, bu özel gereksimli çocukların eğitiminin başlı başına ve mutlaka devlet kontrolünde olması gerekir.

Yani devlet kontrolünde olmadığı zaman -Binyamin Bey söyledi- okulların ölçütleri o başarı ölçütü olmalı. Şimdi bizim mevcut özel eğitimde baktığınız zaman, evet orada da sanki başarı ölçütleri var gibi görülüyor ama ben size 1997’den beri bu işle ilgilenen biri olarak şöyle söyleyebilirim: Yıllarca aynı eğitim kurumuna gidip aynı gelişme raporu olan bir sürü çocuk var. Dolayısıyla bu, bir ölçüt değil aslında. Şöyle söyleyeyim size: Mesela -milletvekili hanım da mektubu okudu- yurtdışı örneklerinde anne ve babanın engelli olan bir çocukla yaşamı boyunca birlikte olması mümkün değil. Dolayısıyla aileler belli bir yaştan sonra “Bu çocuk benden sonra ne olacak?” fikriyle... O çok büyük bir yük, anne ve baba için inanılmaz bir yük.

Bakın Amerika’da belirli yaşa ve belirli düzeye gelen çocuklar yine devletin kontrolünde bağımsız, tek başına yaşayabilir mi diye belirli sürelerle gözlem altına alınıyorlar. Yani bu çocuk bundan sonra tek başına bir yaşam sürdürebilir mi yoksa hangi alanlarda desteklenmeye ihtiyacı var, bunun belirlemek üzere çalışmalar yapılıyor. Ama biz daha bu noktada değiliz. Biraz önce eğitmciler burada işte dinledik, daha biz bu tür çocuklar için çok önemli olan 0-6 yaş eğitimi veremiyoruz, maalesef böyle. Onun için de benim fikrim bu örgün eğitimin mutlaka devlet kontrolünde... Çünkü devlet kontrolünün ben eğitimde şart olduğunu düşünüyorum. Denetlenebilir ve eğitim kurumlarının da hesap verebilir olması gerekiyor. Ölçülebilir, denetlenebilir yani başarıyı... İşte bakın bir kişi özel eğitimci ya da herhangi bir alanda bir üniversite eğitimi tamamladıktan sonra akreditasyonu olmadan teknikler geliyor, her şey değişiyor değil mi, ilanihaye o alanda çalışması diye böyle bir şey söz konusu olamaz. Dolayısıyla meslek içi bu anlamda bu insanların da eğitimlerinin yine devlet kontrolünde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılması gerektiğini düşünüyorum ben.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Arkadaşlar, şimdi tabii, hepiniz çok uzmansınız. Bizim şöyle bir prensibimiz var, bunu esas alalım: Şimdi sorunların tespitinde problem yok. Çözüm önerilerinde biraz sıkıntı yaşıyoruz her zaman yani Türkiye’de de böyledir, dünyada da böyle. Çözüm önerilerimizi ama net, somut söyleyelim. Yani biz burada mümkün olduğu kadar bu çözüm önerilerini dikkate alacak çok güzel bir rapor hazırlayacağız, hatta daha sonra Cumhurbaşkanımıza en üst makamda sunarak yetkililere talimat hâline getirmeyi de düşünüyorum ki bu uygulansın. Bunun uygulanabilirliği önemli. Onun için çok güzel bir şey hazırlayalım. Çözüm önerileri net, somut hemen yapılabilir. İşte mevzuatımızı hemen yazalım, hazır edelim, gerisi kolay. Yani biz ekrana her şeyi koyduğumuz zaman pozitif, hiçbir makam, hiçbir mevki bu konuda ihmal göstermez, yeter ki biz olayı iyi anlatalım ve bunun kaynaklarını gösterelim, yolunu gösterelim, her şeyiyle. Sonra Maliye Bakanlığı yetkililerini de davet edeceğiz ne

getirir, ne götüürü yapacağız. Ondan sonra gerisi kolay. Yani biz görevimizi bu kapsamda yapalım. Zaten şu ana kadar da o oldu. Binyamin Hocam’dan gerçekten çok faydalandık. Evren Hocam, onları bir madde yapalım, çok güzel oldu, buraya kayıtlara da girdi.

Şimdi buyurun siz.

PROF. DR. EVREN YAŞAR - Sayın Başkanım, değerli komisyon üyeleri; temel olarak baktığımız zaman -aslında hepinize cevap vermek istiyorum- bir sağlık problemi, hepsinin başlangıcında bir sağlık problemi var, hepsinde. Bir beyin hasarından başladığımız zaman -çocuktaki beyin hasarı yıllardır uğraştığım mesele- bir çocuk beyin hasarı ile erişkin beyin hasarı arasında çok büyük farklar var, tedavisinde de farklar var. O yüzden, bu konu biraz daha özelleşmeye başladı diye arz ettim biraz önce sizlere.

Çocuklarda en önemli faktör, aslında bunun tedavisini etkileyen faktör büyüyen bir varlıktan bahsetmemiz. Büyüyen, bizim elimizde büyüyen bir varlıktan bahsederken temelde zaten eğitimi dışlamak mümkün değil yani temelde bir sağlık problemim var ama bunun getirdiği komplikasyonların önlenmesi veya bu sağlık probleminin uzun vadede giderilmesine yönelik bir eğitim programının düzenlenmesi oldukça önemli. Bununla ilgili olarak da zaten mevzuatta biz temel olarak neden bahsediyoruz? Bununla ilgili konular Millî Eğitim Bakanlığına verilmiş ancak başta da arz ettiğim gibi, sağlık konularıyla ilgili konulardan sorumlu Sağlık Bakanlığı, eğitimle ilgili konulardan sorumlu Millî Eğitim Bakanlığı, bir de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bu işin içinde, SUT’u düzenleyen de aynı bakanlık. Çok farklı kurumlar aynı konularla ilgili çalışmalar yapıyor ama buradaki net ayrımlar belirtilememiş.

Şimdi, sağlık kompleksleri açısından bunları başarmak daha kolay. Şöyle ki: Örnekler vereyim. Uluslararası örneği şudur, aileler açısından da şudur... Ben diyebilirim ki gerçekten bu beyin hasarlı hastalarda, çocukluk çağı kaynaklı beyin hasarlı hastalarda tanıyı koymak “Yüzde yüz sizde şu tanı var.” demek oldukça zor. O yüzden, sizler de biliyorsunuz ki aynı zamanda veliler olarak bir sürü genetik analizlere tabi tutuldu çocuklarınız, bir sürü tetkikler yapıldı, belki uluslararası tetkikler yapıldı, yurt dışına gönderildi ama sonuçta denildi ki: “Sizde şu anomali var.” E, sonuç... Sonuç, sizi bir yere götüremedi. O yüzden, biz bakarken bu çocuklarda hep bardağın dolu kısmına bakıp o dolu kısmı artırmaya yönelik çalışmalar yapıyoruz.

Yurt dışı örneğine gelirse bunu sağlık bakımından örneklendireceğim. Benim çalıştığım kliniklerde -burada yine Ankara Şehir Hastanesinde uygulamaya koymaya çalıştığım konsept bu- bir çocuk, sağlık problemi olan bir çocuk bir polikliniğe geldiği zaman -zaten dediği gibi hem çocuğun zamanı kısıtlı hem ailenin- poliklinik poliklinik dolaştırılmaz, dolaştırılmamalı. Eğer bu çocuğun serebral palsi ise serebral palsi’yle ilgili fiziksel tıpta rehabilitasyon uzmanı orada görecektir; akciğer sorunları var, göğüs hastalıkları uzmanı aynı yerde görecektir; nöroloji uzmanı aynı yerde görecektir şekilde bütüncül bir yaklaşımla tedavi konsepti veya takip konsepti getirilebilir. Bu çok kolay Sağlık Bakanlığında ve bunu inşallah başaracağız yakın zamanda.

Ama burada esas sorun, büyüyen bir varlıktan bahsettiğimiz için buradaki eğitim sorunu. Her yerde ona şey yapıyoruz. Millî Eğitim Bakanlığına verilmiş bu özel eğitim rehabilitasyon merkezleri doğal olarak ama bu özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri günümüzdeki uygulama planı böyle değil. Bunlar “primer” olarak eğitim amaçlı kullanılmıyor, hepsi birer fizyoterapi merkezine dönüştürülmüş. Bu, sıkıntılı bir durum yani neredeyse fizyoterapi merkezine gittiğini düşünerek sağlık kuruluna hiç uğramayan çocuklar var, sadece rapor olmaya gidiyorlar. Rapor alındığında da biraz önce mektupta

bahsedildiği gibi, sizlerin de bildiği gibi, bir sürü problemlerle karşılaşılıyor çünkü ilk gittiğinde hastanede aile nereye gideceğini bilmiyor, eline bir kâğıt veriliyor “Şuraları, şuraları, şuraları sağlık kuruluunda dolaşacaksınız.”

Sağlık Bakanlığında çözüm şu: Hastalık gruplarına göre ayrılmış bütün uzmanların olduğu yerlerde bunlar çok kolay çözülebilir, gerçekten de bunu inşallah başaracağız sağlık açısından ama eğitime geldiğimiz zaman çok fazla özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi var. Başkanım “İlk başta yapılması gereken çözüm önerisi.” dedi. Büyük devlet okullarına bunları yavaş yavaş entegre etmemiz gerekiyor. Bunları entegre ettiğimiz zaman bunu başarabiliriz. Bunları özelde tek başına düşündüğümüz zaman da hani özellikle ayrı özel eğitim rehabilitasyon merkezi dediğimiz zaman ben de çok hoşlanmıyorum. “Hafif” “orta” “ağır” diye ayırdığınızda ağır özürülü çocuklarımızı özel okullarda ve daha spesifik okullarda eğitimini sürdürebiliriz ama hafif ortayı ihtiyacına binaen, ihtiyaca özel spesifik eğitim programına entegre çalışmalarla kişiselleştirerek bunu devlet okullarına entegre olarak yapabiliriz. Çözüm önerisi olarak özel eğitim rehabilitasyon merkezlerinin devlet okullarına entegre edilmesi ilk başta çok sağlıklı olacaktır diye düşünüyorum. Daha sonraki dönemde de gerçekten uygulaması olduğunu gördüğüm bir sistem. Bu aileler... Aileler yıpranıyor, çocuklar yıpranıyor yani şimdi, yaşlı bir hasta beyin hasarı geçirdiği zaman, inme geçirdiği zaman ne olur efendim? En fazla bir bakıcı tutulur, en fazla evin ayrı tarafında şey yapılır ama çocuk olduğu zaman bütün aileyi sürüklüyor, bütün ailenin hayatı etkileniyor, her şeyinizi ona göre planlamak zorunda kalıyorsunuz, çocuğun ihtiyaçları çok ön planda. Öyle bir konsept kurmamız gerekiyor ki yani sağlık ihtiyaçları en yakın düzeyde ama esas olarak normal okul ihtiyaçlarının giderildiği, o okulda da tamamen çocuğun ihtiyaçlarına göre bireyselleştirilmiş konuşma terapisi gerekiyorsa aynı gün içinde planlanarak, ergoterapi, iş uğraşı gerekiyorsa planlanarak veya bunların konsültasyonu ile özel eğitim öğretmenlerince....

Şimdi, bir de yanlış algı var, sanırsınız “üst ekstremité” sini veya ellerini yeterince kullanamayan veya hafif düzeyde problemi olan bütün çocuklar fizyoterapi desteğini veya ergoterapi desteğini... Hayır, onlar da kısmen özel eğitim öğretmeninin işi zaman zaman konsültasyon gerekse de yani bu ayrımları da iyi yapmak lazım. Bu konseptte “ekip lideri” deniliyorsa bu konseptte özel eğitim öğretmenin ekip lideri olması gerekiyor ama biraz önce saydım, burada hekim olmak zorunda değil, bu ekip içinde ergoterapist de olacak, iş uğraşı terapisti de olacak, konuşma terapisti de olacak, mesleki terapist de olacak. Yani bunları geliştirmemiz gerekiyor. Bu, aslında çok zor bir şey değil yani mevzuata uydurup denilecek ki: “Bundan sonra yeni özel eğitim rehabilitasyon merkezi açılmasını istemiyorum, standartlarımı yükselttim devlet olarak.” Çünkü şu an uygulamada sanki özel eğitim rehabilitasyon merkezleri sayıları gittikçe artan bazı meslek gruplarına istihdam kaynağı olmuş durumda. Bu, çok sakıncalı, bakın, devlet politikası olarak da sakıncalı. Çünkü biz sağlık teşkilatı açmaya kalktığımız zaman, ben hekim olarak açamıyorum, bir sürü kısıtlılığım var ama ben bir özel eğitim rehabilitasyon merkezi açmak istesem çok kolay açabilirim. Mesleki anlamda insanları da doğru kullanmak lazım. Bizim mesleki gücümüz çok fazla, fizyoterapistimiz de ergoterapistimiz de. Özel eğitim uzmanlığında gerçekten eksiklikler var. Bence o konudaki sayıları artırmamız gerekiyor. Bunları Millî Eğitim Bakanlığına entegre bir ekip anlayışı içinde götürmemiz gerekiyor ama kesinlikle ve kesinlikle devlet okullarına entegre ve devlet kontrolünde.

BAŞKAN - Hocam, çok teşekkür ediyorum.

Yani zaten bu çocukların sağlık sorunu var. Sağlık sorununu çözmenin yolu eğitim. Aslı büyük oranda o, değil mi?

PROF. DR. EVREN YAŞAR - Komplikasyonları önlemek için, evet.

BAŞKAN – Yani eğitimle sağlık sorununu çözüyoruz aslında yani ilaçla değil.

PROF. DR. EVREN YAŞAR - Evet efendim.

BAŞKAN - Eğitimle sağlık sorununu çözecek bu entegrasyonu inşallah yapacağız.

Çok teşekkür ediyorum.

Bizim milletvekili arkadaşlarımızın talepleri var, daha sonra da Fulya Hanım’a söz vereceğim, ondan sonra da kapatalım, Meclis de açılıyor.

Buyurun Sayın Vekilim.

VİLDAN YILMAZ GÜREL (Bursa) – Sayın Başkanım, bir öneri geldi aklıma çünkü İnegöl’ün pilot bölge seçildiği bir konu var. Çok detayına vâkıf değilim ama şu kadarını söyleyebilirim: Millî Eğitim Bakanlığımızın 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi kapsamında “Erken Çocukluk Eğitimi” kısmı var. Bakanlığımızdan bununla ilgili bilgi vermesini talep edebiliriz çünkü İnegöl’de üniversite ve belediye, Bakanlık iş birliği içerisinde, işte pilot bölge seçildi, gerekli fiziki şartlar oluşturuldu ve 1 psikolog, 2 çocuk gelişimi uzmanı, 1 çocuk gelişimcisi ve 1 rehber öğretmen eşliğinde 2 yaş ile 8 yaş arasındaki çocuklar taranacak, zekâ testleri yapılacak, ailelerle görüşülecek, hatta üstün zekâlı ya da böyle otizimli, Down sendromlu tespit edebileceğimiz, edeceğimiz çocukların aileleriyle ben de şahsi görüşmeler yapacağım, öyle bir plan yaptık çünkü çocukları biz yanlış yönlendiriyoruz, istiyoruz ki hepsi doktor olsun, istiyoruz ki hepsi mühendis olsun. Hâlbuki huzurlu ve mutlu olabilecekleri, yetenekleri doğrultusunda meslekleri seçmeleri konusunda çalışma yapmak istiyoruz. Bu anlamda, Bakanlığımızın aslında buradaki amacı, özel gereksinimli çocukların uyumu ve eğitimiyle ilgili yeni bir sistem oluşturmak. Detaylı bilgi alırsak iyi olur diye düşündüm.

BAŞKAN – Evet, o zaman onları bir davet edelim, sizinle beraber çalışalım, bir davet edelim.

Çok teşekkür ediyorum.

VİLDAN YILMAZ GÜREL (Bursa) – Ben teşekkür ederim.

Hülya Hanım, buyurun.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Şimdi, bu eğitim konusu, yine altını çizeceğim, çok önemli. Yıllardır benim oğlum rehabilitasyon merkezlerine gidiyor, 1997 doğumlu ve inanın bir arpa boyu yol gidemedik yani 3 yaşından beri ben çocuğumu fizyoterapistlere götürüyorum, eve özel eğitmeni aldım, işte mutlaka eğitim aldırarak için çok çaba sarf ettim ama benim oğlumun öz bakımı yok, altı bezleniyor yani yüzde 90 engelli bir çocuk, hiçbir faydasını görmedik. Yani devlet kontrolünde olması bu işin ve devletin kurumlarına entegre olması mevzusu çok önemli yani rehabilitasyon merkezleri aslında pansuman çözüm, bu, bir eğitim değil. Burada çok ciddi bir kafa karışıklığı var ve devletin de ödemediği çok ciddi kaynaklar var, devletin paraları boşa gidiyor ve çocuklar da faydalanamıyor işin açığı. Yani bu noktada nasıl biz sosyal devlet anlayışına sahip, Anayasa’mıza sosyal devlet anlayışını koymuşuz, bu çocuklarımızın eğitim alması noktasında öncelik devlet kurumlarının buna göre düzenlenmesi, entegre olması ve dediğiniz gibi, ergoterapistiyle, fizyoterapistiyle, doktoruyla, dolayısıyla belki de özel eğitmeniyle derli toplu bir eğitim vermek gerekiyor ve bunu mutlaka önceliklememiz gerekiyor. Yani bizim bu alandaki şu anki devam eden düzeni tamamen değiştirip farklı bir zihniyetle devlet kontrolünde bir yol haritası izlememiz gerekiyor. Çok güzel bir konuya değindiniz. Ben de bir kez daha altını çizmek istedim, sizinle aynı fikirdeyim bir veli olarak ayrıca.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

Fulya Hanım, sizi de dinleyelim en son.

DOWN SENDROMU DERNEĞİ KURUCU BAŞKANI FULYA EKMEK – Çok teşekkürler.

Eğitimden çok bahsedilince dayanamadım. Şimdi, benim kızım 2007 doğumlu, şu an 11 yaşında. İlk doğduğunda hastanede ben kızımın Down sendromlu olabileceğini, özel bir çocuk olabileceğini eşimden öğrendim, daha çocuğu kucağıma alamamıştım yoğun bakımdaydım. Şimdi, burada bu, benim için bir problemdi. Bunun çözümü nedir? Bunun aslında bir ekip tarafından anneye söylenmesi gerekir çünkü çocuğumu ilk gördüğümde çok tuhaf hissettim kendimi ve hani bu, benim çocuğum mu diye şu an çok utanarak söylüyorum. Ama yoğun bakımda yatarken kuvözden elimi uzattığımda parmağımı tuttuğunda çok ağladım ve herkese derim ki: O, benim anne olduğum andır, doğum yaptığım an değil, bebeğin elimi tuttuğu andır. Bir kere, başlangıçta ailelere bunun hastanede ekip tarafından çok iyi söylenmesi gerekiyor.

Eğitim kısmına geçtiğimizde iki aylıkken biz özel eğitime yani destek eğitimine başladık. 2007 yılında İstanbul'da Büyükşehir Belediyesi tarafından Küçük Adımlar Programı veriliyordu ve ben Küçük Adımlar Programı'na başlattım kızımı iki yıllıkken ama başlatabilmek için 24 defa aradım. Artık beni aradılar, dediler ki: "Bu kadar küçük bebeği almıyoruz ama sizi merak ettik, nedir bu, bu anne nedir, böyle 24 defa deli gibi arıyor."

Burada şunu söyleyeceğim: Hani, ben, çok böyle hırslı, araştıran bir anneydim ama bunu yapamayan çok aile var. Bunun çözümü nedir? Bunun çözümü de şu: Eğer ki hastanede fark ediliyorsa çocuk fark edildiği anda bir ekibin anneye, babaya bilgi vermesi, artı ardından kurumların aileleri araması. Bu kurumların bilgisi gidebilir. Hollanda'da benim arkadaşım doğum yaptığında -gelişimsel sorunu olmayan bir çocuk- evine iki ay boyunca evini temizlemesi, yemeğini yapması için birini gönderdiler mesela, devlet yolladı anneye yardımcı olmak için. Dolayısıyla zaten Sağlık Bakanlığına doğumlar bildiriliyor. Bu tip bir şey tespit edildiğinde hemen ekip, işte Aile ve Sosyal Politikalar, Millî Eğitim, orada özel eğitimle ilgili de bilgi verebilir. Ben özel eğitimle ilgili ilk bilgiyi doktordan aldım ve doktorun bana söylediği şu oldu: "Okuma falan öğrenebiliyor diyorlar ama hiç o şeylere inanmayın siz." Bu, çok önemli. Artık biz eğitimle ilgili bilgileri doktorlardan almamalıyız. Eğitsel tanılama ile tıbbi tanılamayı kesinlikle birbirinden ayırmalıyız çünkü bakış açısı çok farklı yani benim ailemde de hep doktorlar var. Doktorlar genelde bir hastalığı iyileştirme ve düzeltme üzerine gidiyor çünkü eğitimleri öyle, doğru olan da o ama eğitsel kısma baktığınızda özel eğitimciler öyle yaklaşmıyor, biz aileler öyle yaklaşmıyoruz. Ben Down sendromlu kızımı alıp, Down sendromlu Kayra'yı Down sendromsuz Kayra yapmaya uğraşmıyorum. Ben Down sendromlu Kayra'ya kendi potansiyelinde Down sendromlu bağımsız yaşayabilen Kayra yapmaya çalışıyorum; bu, onun varoluş şekli, bunu değiştiremem yani şu anki imkânlarla, genetik bilimiyle mümkün değil en azından.

Ama kreşle ilgili çözüm konusunda da, kreş zamanında da şöyle bir şey oldu: Oturduğumuz bölgede hiçbir kreş bizi kabul etmedi, ev taşındık. Daha sonra Millî Eğitimin 4+4 sistemiyle bizim gittiğimiz kreşin yapısı değişti, tekrar ev taşımak zorunda kaldık. Bunun iki çözümü var bence, iki şey önemli: Bir, özel kreşlere -yani kolejler olsun, kreşler olsun- parayla çocuğumuzu gönderdiğimiz yerlere kesinlikle zorunluluk getirilmeli, hiçbir okul "Benim merdivenim müsait değil. Benim öğretmenim yok. Sizin çocuğunuz benim okulumun başarısını düşürür." diyerek aileyi geri çevirmemeli; bu, kanunlarla sağlanabilir. İkinci yöntem ise, burada, dediğim gibi, bu, kesinlikle zorunlu olmalı. Belki aile evinin etrafındaki yerler konusunda yine kurumlar tarafından "Etrafınızda şunlar var, çocuğunuzu şu şu kreşlere verebilirsiniz." şeklinde bilgilendirilebilir, o zaman evini taşımak zorunda da kalmayabilir.

Ben çok üzülerek şunu görüyorum: "Çocuğu devlet okuluna göndermeyim, koleje göndereyim." Artık bu sistem oturdu ailelerde. "O daha iyi eğitim veriyor." Öyle bir şey olduğuna ben inanmıyorum yani devletimiz en iyi eğitimi verebilecek kapasiteye sahip, imkânlarla sahip, akademisyenlere sahip. Ailelerin bir kere bu vizyondan kurtulması gerek; bu da okullarda, dediğiniz gibi, tam kapsayıcı eğitimle olabilecek bir şey.

İlkokul seviyesine geldiğimizde şununla karşılaştık: Bizim sınıf öğretmenimiz iki hafta boyunca çocuğumuzun hâlâ daha -8 yaşında- ana sınıfına gitmesi gerektiğine bizi ikna etmeye çalıştı. Burada da okulların tekrar bilgilendirilmesi çok önemli. Ama bence en önemlisi, gerçekten, aile tanıyı aldığında belki daha hastanedeysse eğer, bizimki gibi genetik bir durumsa daha hastaneden çıkmadan sosyal hizmet uzmanı, doktor ve psikologla bu haberi alıp daha sonra da kurumlar tarafından aranarak yol haritasının eline verilmesi, bu kafa karışıklığını giderir çünkü biz bu konuda çok fazla şey de yapıyoruz, eşimle konuşurken her yerde duyduğumuz şeye gidiyorduk, her eğitime gitmeye çalışıyorduk “Orada bir şey var, burada bir şey var.” falan diye. Sonra dedi ki -yani, kayıtlara geçiyor ama çok affedersiniz, çok amiyane bir tabir vereceğim-: “Ya, karıcığım, ‘Elimde tuzum var.’ diyene ‘Ben de hıyarım.’ diye koşuyoruz, farkında mısın?” demişti. Çok affedersiniz, gerçekten bizim öyle hissettiğimiz anlar oldu. Bu konudaki düzenlemeler de çok önemli. Ben, hani, özellikle bu eğitimle ilgili bizim yaşadığımızı paylaşmak istedim.

Özel gölge öğretmenle ilgili, gölge öğretmeni sınıfa sokamıyoruz, okula da girmesi zaten yasal olarak şu anda aslında yok; müdürlerin inisiyatifinde, izin verirlerse ama bir okul müdürünün de bu riski almasını ben çok da doğru bulmuyorum çünkü gölge öğretmenin, dediğiniz gibi, bir yeterliliği yok, genelde de öğretmen olmuyor, bizimki de değil. İyi biri ama başka bir çocuğa gidip bir şey dese, başka bir veliyle arasında bir sürtüşme olsa burada direkt sorumlu, okul yönetimi olacak; dolayısıyla, bunun çok hızlı düzenlenmesi gerekiyor çünkü böyle de bir ihtiyaç var.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

Arkadaşlar, hepinize çok teşekkür ediyorum, çok güzel oldu. Bugünkü sunum yapan arkadaşlarım önümüzdeki toplantılara mümkün olduğu sürece katılabilirlerse çok mutlu olurum. Olayı hepimiz aşağı yukarı kavramış olduk.

Son olarak şunu söyleyeyim: Dün Ezgi Hanım -bizim bir öğretim üyesi arkadaşımız- bir sunum yaptı, “Bu çocuklara özellikle ilk başlarda -yani 0-6 veya 0-10 diyelim- ne kadar çok harcama yaparsak iyileşmeleri sağlanıyor ve harcamalar, devletin harcamaları azalıyor.” dedi. Bu, bizim için bir referans oldu. Bunu hatta bu konuda yaptığı çalışmayla Nobel Ödülü alan kişinin verilerinden aldı; bu çalışmasından dolayı Nobel Ödülü verilmiş. Bu, bizim için önemli bir referans. Yani, özellikle Cumhurbaşkanımıza da sunduğumuz zaman, devletin başta yaptığı harcamaların sonra yapılacak harcamaları azaltacağını da referans olarak anlatacağız. Bunu da sizlere özellikle hatırlatmak istedim.

SOBE VAKFI EĞİTİM DİREKTÖRÜ PROF. DR. BİNYAMİN BİRKAN – 1 dolar 13 dolar olarak bize geri dönüyor yani.

BAŞKAN – Evet, siz de söylediniz.

Bugün konuşma yapan arkadaşlarımıza, hanımefendiye de o konuşmayı gönderelim, Ezgi Hanım’ın konuşmasının tutanağını gönderelim.

Hepinize çok teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Kapanma Saati: 13.50

